

**UCHWAŁA NR IV/42/24
RADY POWIATU WROCŁAWSKIEGO**

z dnia 12 września 2024 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 za rok 2022 i 2023

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 107) oraz art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) Rada Powiatu Wrocławskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 za rok 2022 i 2023 stanowiące załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu Wrocławskiego

Andrzej Jamrozik

Załącznik
do Uchwały Nr IV/42/24
Rady Powiatu Wrocławskiego
z dnia 12.09.2024 r.

Sprawozdanie z realizacji
**„Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami
Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025”**
za rok 2022 i 2023

*Opracowanie: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
w Starostwie Powiatowym we Wrocławiu*

Wrocław, wrzesień 2024 r.

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Rejestr zabytków nieruchomych i ewidencja zabytków	3
1. Ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami w Gminach na terenie Powiatu Wrocławskiego	4
III. Realizacja Priorytetu I - Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego.....	4
1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania....	4
2. Realizowanie zadań kompetencyjnych powiatu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu	7
3. Współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie powiatu w celu poprawy stanu zachowania zabytków	9
4. Zwiększenie zdolności powiatu do efektywnej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	18
IV. Realizacja priorytetu II - Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego	18
1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego	18
2. Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu	20
3. Wpieranie rozwoju turystyki.....	23
4. Wykorzystanie nowoczesnych technologii do popularyzacji i promocji wiedzy o dziedzictwie kulturowym.....	25
V. Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz opieki i ochrony zabytków	27
VI. PODSUMOWANIE	29

I. Wstęp

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025, zwany dalej Programem, został przyjęty uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 (Dolno. z 2022 r. poz. 3271).

Celem Programu jest ukierunkowanie działań w zakresie szeroko pojętej ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności zabytków nieruchomych i ruchomych, jako elementów o kluczowym znaczeniu dla popularyzacji historii i kultury regionu, podejmowanie działań w obszarze przemiany świadomości społeczeństwa w kwestii ochrony zabytków i nadania dziedzictwu kulturowemu istotnej funkcji w życiu zbiorowym poprzez promocję folkloru, sztuki ludowej, rzemiosła artystycznego, rozwoju inicjatyw lokalnych w dziedzinie ochrony materialnego, jak i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Nakreślona polityka Powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami nie ingeruje w kompetencje gmin oraz właścicieli zabytków. Jest wyrazem realizacji zadań względem dziedzictwa kulturowego określonych ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 107), która w art. 4 ust. 1 pkt 7 wskazuje powiat jako jednostkę wykonującą określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie m.in. kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W Programie zostały określone priorytety, w ramach których wytyczono kierunki działań, a na ich podstawie zadania do realizacji przez Powiat Wrocławski w latach 2022 - 2025:

- 1) Priorytet I: Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego;
- 2) Priorytet II: Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego.

Na podstawie art. 87 ust 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) – dalej jako Ustawa, Zarząd Powiatu Wrocławskiego ma obowiązek sporządzenia co 2 lata oraz przedstawienia Radzie Powiatu Wrocławskiego, sprawozdania z realizacji Programu.

Niniejsze sprawozdanie sporządzono w oparciu o przepisy Ustawy oraz na podstawie danych przekazanych przez Wydziały Starostwa Powiatowego we Wrocławiu oraz jednostki organizacyjne Powiatu, w których zarządzie znajdują się zabytki nieruchome, lub które w swojej bieżącej działalności prowadzą działania informacyjne, popularyzujące lub edukacyjne w tematyce związanej z opieką nad zabytkami. Na potrzeby sprawozdania pozyskano również aktualne dane z Gmin na terenie Powiatu odnośnie gminnych programów opieki nad zabytkami.

II. Rejestr zabytków nieruchomych i ewidencja zabytków

Na terenie Powiatu Wrocławskiego znajdują się obiekty zabytkowe (zabytki nieruchome) objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych prowadzonego przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz obiekty (zabytki nieruchome oraz archeologiczne) włączone do gminnych ewidencji zabytków.

Rejestr zabytków jest formą ochrony zabytków nieruchomych i wymaga wydania stosownej decyzji. Natomiast w ewidencji zabytków mogą znajdować się zarówno zabytki wpisane do rejestru zabytków, jak i pozostałe zabytki.

W okresie sprawozdawczym decyzją Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do Rejestru zabytków na terenie Powiatu Wrocławskiego włączono 4 obiekty, tj.:

- 1) budynek dyrekcji w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług Społecznych, ul. 1 Maja 43 A, Kąty Wrocławskie;
- 2) budynek pawilonu I w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43, Kąty Wrocławskie;
- 3) budynek pawilonu II w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43 B-D, Kąty Wrocławskie;
- 4) budynek pawilonu III w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43 E, Kąty Wrocławskie.

1. Ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami w Gminach na terenie Powiatu Wrocławskiego

Gmina	Gminna Ewidencja Zabytków	Gminny Program Opieki nad Zabytkami
Czernica	Opracowana: Zarządzenie Nr 0050.8.2021 z 18.01.2021 r.	Opracowany na lata 2021-2024
Długołęka	Opracowana: Zarządzenie Nr 358/2015 z 18.11.2015 r.	Opracowany na lata 2020-2023
Jordanów Śląski	W trakcie opracowania	W trakcie opracowania
Kąty Wrocławskie	Opracowana: Zarządzenie Nr 1628/2023 z 11.12.2023 r.	Opracowany na lata 2023-2026
Kobierzyce	Opracowana: Zarządzenie Nr RINiŚ.0050.1.31.2023 z 08.02.2023 r.	Opracowany na lata 2024-2027
Mietków	Opracowana: Zarządzenie Nr 19/2015 z 21.12.2015 r.	Brak
Siechnice	W trakcie opracowania	Brak
Sobótka	Opracowana: Zarządzenie Nr 141/2015 z 30.12.2015 r.	Brak
Żórawina	Brak	Brak

III. Realizacja Priorytetu I - Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego

1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

- 1) Realizacja zadań własnych powiatu w kwestii rewaloryzacji i utrzymania obiektów zabytkowych nieruchomych, do których powiat ma tytuł prawny; zabezpieczenia

i utrzymania ich otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z tych obiektów w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.

Obiekt zabytkowy	Zrealizowane remonty i inwestycje obiektów zabytkowych powiatu	Finansowanie
<p>Pałac Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce</p>	<p>Prace w pałacu i otoczeniu pałacu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – adaptacja pomieszczeń na 2 pracownie szkolne w kompleksie budynków stajni; – naprawa dachu na budynku szkoły, dachu i elewacji budynku garażu ciągników i remont dachu budynku na padoku dla koni; – przebudowa wewnętrznych linii elektrycznych zasilających budynki; – remont stołówki w internacie; – prace remontowe mieszkania będącego w trwałym zarządzie szkoły; – naprawa bramy wjazdowej do szkoły; – remont i przebudowa sanitariatów w pałacu; – naprawa schodów we wschodnim skrzydle pałacu; – remont toalety we wschodnim skrzydle pałacu na I piętrze z przystosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – opracowanie dokumentacji dla prowadzonych/planowanych prac – wykonanie robót budowlanych określonych w protokołach przeglądów w okresie gwarancji lub rękojmi, związanych – z usunięciem opisanych w nich wad i usterek w okresie gwarancji, występujących w obiektach PZS 1 w podziale na 3 części dotyczące budynku ujeżdżalni, budynku pałacu i budynku CKM, budynku stajni i budynku przyległego do stajni. 	<p>Wartość: 1.094.816 zł Źródła finansowania: - środki własne Powiatu Wr. właściciela obiektu, środki unijne, dochody własne PZS 1</p>
<p>Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – adaptacja 2 sal na zajęcia socjoterapeutyczne oraz do prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego; – modernizacja kotłowni opalanej olejem opałowym na kotłownię gazową kondensacyjną (częściowa realizacja zadania, w tym: przyłączenie do sieci gazowej, dokumentacja projektowa kotłowni oraz przebudowa kotłowni – realizacja 2022-2025); – remont klatki schodowej i pracowni krawieckiej (ściany, wymiana przewodów elektrycznych, malowanie, montaż paneli); – naprawa kotła grzewczego, stolarki okiennej. 	<p>Wartość: 507.961 zł Źródła finansowania: Środki własne Powiatu Wrocławskiego, środki unijne</p>
<p>Budynek Powiatowego Zespołu Szkół Nr 3 ul. Św. Jakuba 20, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – restytucja budynku po pożarze - usuwanie zanieczyszczeń sadzy z powierzchni sufitu i ścian w piwnicy, na parterze, I i II piętrze oraz klatce schodowej oraz usuwanie zanieczyszczeń z sadzy – remont pomieszczeń po pożarze: I i II piętro, klatka schodowa i piwnica – tynki, gładzie, malowanie i inne prace remontowe – wymiana wykładzin w pomieszczeniach dydaktycznych, biurowych, obsługi, klatki schodowej oraz korytarzy na I, II i III piętrze; – naprawa instalacji elektrycznej wraz z wymianą opraw oświetleniowych w piwnicy; – wymiana drzwi i okien w pomieszczeniach piwnicznych; – remont bloku sanitarno-higienicznego na parterze. – uszczelnienie instalacji gazowej; – drobne prace hydrauliczne w budynku szkoły. 	<p>Wartość 633.027 zł Źródła finansowania: środki własne Powiatu Wrocławskiego, rezerwa subwencji oświatowej z tyt. zdarzenia losowego</p>
<p>Budynek usługowy ul. Św. Jakuba 3, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – remont instalacji elektrycznej; – remont rynien i przegląd dachu; – remont stolarki okiennej i drzwiowej; – malowanie pomieszczenia biurowego; – remont pomieszczeń (lokal pod wynajem, łazienka i korytarz); – remont dachu i obróbki blacharskie; – remont ogrodzenia i poddasza; – modernizacja 3 pomieszczeń gabinetów zamiejscowych Poradni. 	<p>Wartość 244.961 zł Źródła finansowania: środki własne Powiatu Wr.</p>

2) Bieżące użytkowanie i utrzymanie funkcjonalności obiektów stanowiących mienie powiatu, z poszanowaniem ich specyfiki zabytkowej.

Prace remontowe, modernizacyjne i inwestycyjne prowadzone w obiektach zabytkowych Powiatu mają na celu zapewnienie bezpiecznego użytkowania i utrzymania funkcjonalności obiektów, jak również podniesienie standardów użytkowania z poszanowaniem dla walorów zabytkowych obiektów. Ponadto prowadzone są bieżące kontrole stanu technicznego obiektów. Należą do nich m.in. przeglądy roczne czy pięcioletnie.

Prowadzone są bieżące prace pielęgnacyjne, w tym na terenie Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach w zespole zieleni zabytkowej na istniejącym drzewostanie, nasadzeń zieleni niskiej, w tym trawników. Dbano o zachowanie harmonijnej, niepodlegającej gwałtownym zmianom przestrzeni zespołu pałacowo - parkowego, stanowiącej cenną pamiątkę przeszłości. Walory zabytku są wykorzystywane w budowaniu świadomości uczniów o zabytkach.

3) Podejmowanie starań o pozyskanie środków zewnętrznych na poprawę stanu zachowania zabytków będących własnością powiatu.

W 2023 r. Powiat podjął starania o pozyskanie środków zewnętrznych z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ) na realizację zadań własnych związanych z ochroną zabytków będących w posiadaniu Powiatu. Zgłoszono **3** projekty:

Obiekt zabytkowy	Nazwa zadania	Kwota wnioskowanych środków (w zł)
W edycji 1		
Powiatowe Centrum Usług Społecznych im. św. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich	Renowacja zabytkowego budynku nr 2 w Powiatowym Centrum Usług Społecznych im. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich	490.000,00
Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka	Prace konserwatorskie i modernizacyjne przy zabytkowym obiekcie Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Sobótce	1.500.000,00
RAZEM		1.990.000,00
W edycji 2		
Pałac - Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice, ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce	Rewitalizacja układu komunikacyjnego i zagospodarowania terenu zespołu pałacowego Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach	2.450.000,00
ŁĄCZNIE		4.440.000,00

Spośród **3** zgłoszonych wniosków **1** został wybrany do dofinansowania i ostatecznie Powiat pozyskał dofinansowanie z „Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Edycja 1” dla prowadzonego Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich na zadanie: Renowacja zabytkowego budynku nr 2 w Powiatowym Centrum Usług Społecznych im. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich .

2. Realizowanie zadań kompetencyjnych powiatu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu

- 1) Przyjęcie przez Radę Powiatu Wrocławskiego Programu Ochrony Zabytków i okresowe monitorowanie jego realizacji.**

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 został przyjęty uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. *w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025.*

Niniejsze sprawozdanie stanowi narzędzie monitoringu realizacji Programu i sporządzone zostało z uwzględnieniem wymogów art. 87 ust. 5 Ustawy.

- 2) Podjęcie uchwały Rady Powiatu Wrocławskiego w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.**

W dniu 12 stycznia 2022 r. weszła w życie Uchwała Nr XXII/257/21 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. *w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2021 r. poz. 6260 z późn. zm.), co umożliwiło udzielanie od roku 2022 dotacji podmiotom posiadającym tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

W roku 2023 dotacje były przyznawane w oparciu o nowe zasady wypracowane na bazie doświadczeń poprzedniego naboru. Celem zmian było przede wszystkim umożliwienie przyznawania dotacji jak największej liczbie podmiotów poprzez wprowadzenie możliwości ogłoszenia dodatkowego naboru wniosków w danym roku budżetowym w sytuacji niewykorzystania zaplanowanych środków budżetowych. Zmiany dotyczyły także m.in. dookreślenia terminu na realizację zadań w celu zagwarantowania możliwości prawidłowego rozliczenia dotacji, a także wydłużenia terminu końcowego na składanie wniosków o dotacje.

Dodatkowo w roku 2023 Rada Powiatu Wrocławskiego podjęła Uchwałę Nr XXXIV/401/23 z dnia 20 grudnia 2023 r. *w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ)*, co umożliwiło udzielanie kolejnych dotacji na ochronę zabytków z wykorzystaniem również zewnętrznych źródeł finansowania.

- 3) Coroczne zabezpieczanie w budżecie powiatu środków finansowych na ochronę i opiekę nad zabytkami, w tym na zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.**

W budżecie Powiatu Wrocławskiego w latach 2022 i 2023 były zaplanowane środki finansowe na realizację szeregu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami w tym m.in. na:

- udzielanie dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz promowanie walorów turystycznych i zabytków Powiatu Wrocławskiego m.in. poprzez udzielanie dotacji na zadania publiczne realizowane w oparciu o Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571 z późn. zm.),
- utrzymanie zabytkowych obiektów nieruchomości powiatu zarówno edukacyjnych, jak i pieczy zastępczej (remonty i inwestycje).

W roku 2023 zabezpieczono również środki finansowe na realizację powyższych zadań w roku 2024.

- 4)** Wyrażanie opinii do ustalanych przez poszczególne gminy planów zagospodarowania przestrzennego.

W okresie sprawozdawczym nie wyrażano opinii.

- 5)** Ustanawianie na wniosek Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków.

Spółcznego opiekuna zabytków ustanawia starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków. W okresie sprawozdawczym do Starosty Powiatu Wrocławskiego nie wpłynął wniosek o ustanowienie tej społecznej funkcji.

- 6)** Prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków.

W dniu 18 marca 2022 r. na stronie Biuletynu Informacji Publicznej w zakładce OCHRONA ZABYTKÓW utworzono Listę społecznych opiekunów zabytków. W okresie sprawozdawczym nie ustanowiono społecznego opiekuna z uwagi na brak wniosków.

- 7)** Współpraca z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W latach 2022–2023 współpraca obejmowała:

- złożenie przez Powiat Wrocławski wniosków o wydanie zaświadczeń w zakresie wpisu obiektów zabytkowych do rejestru zabytków/ewidencji zabytków dla nieruchomości, których właścicielem jest Powiat Wrocławski w związku z planowanym złożeniem wniosków o dofinansowanie w ramach naboru do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków i koniecznością spełnienia warunku ujęcia zabytku w rejestrze lub ewidencji zabytków;
- sporządzenie „Kart Ewidencyjnych Zabytku Nieruchomego Niewpisanego do Rejestru Zabytków”, stanowiących zbiór informacji o 4 obiektach wchodzących w skład zespołu Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich;

- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zawiadomienia o włączeniu do wojewódzkiej ewidencji zabytków kart ewidencyjnych dla wyżej wymienionych obiektów;
- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zaświadczeń potwierdzających, że:
 - zespół pałacowy w Krzyżowicach, gm. Kobierzyce, ul. Główna 2, 4, składający się z pałacu, pawilonu parkowego, willi pałacowej, oficyny pałacowej, spichlerza i parku pałacowego wpisane są do rejestru zabytków nr 3843/499/W decyzją z dnia 29 lipca 1981 r.,
 - budynek gospodarczy, ujeżdżalnia, dom mieszkalny, obory I i II, stodoła, dom mieszkalny przy spichlerzu i ruiny dworu położone na terenie zespołu pałacowego objęte są ochroną konserwatorską poprzez ujęcie w ewidencji zabytków;
 - 4 obiekty (budynek dyrekcji, pawilon I, II i III) wchodzące w skład zespołu budynków Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich objęte są ochroną konserwatorską poprzez ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 9 decyzji w zakresie ochrony zabytków, prowadzenia badań archeologicznych dotyczących przygotowania i realizacji inwestycji drogowych na drogach Powiatu Wrocławskiego. Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje również opinie i akceptuje uzgodnienia dotyczące planowanych prac remontowych;
- wzajemnego informowania o udzielonych dotacjach.

3. Współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie powiatu w celu poprawy stanu zachowania zabytków

- 1)** Wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków położonych na terenie powiatu poprzez udzielanie na wnioski zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Na realizację ww. zadań w roku 2022 Powiat przeznaczył środki w wysokości **300.000,00 zł**, a w roku 2023 – **200.000,00 zł**.

W 2022 r. w naborze wniosków o udzielenie dotacji, wpłynęło **8** wniosków, z których 1 nie spełnił wymogów formalnych i pozostał bez rozpoznania. Pozytywnie oceniono i zaopiniowano **5** wniosków. Dotacja została przyznana **5** podmiotom na łączną kwotę **224.000,00 zł**. Ostatecznie umowy o udzielenie dotacji zostały podpisane z 4 podmiotami na łączną kwotę **174.000,00 zł**. Różnica pomiędzy liczbą i wartością dotacji przyznanych i udzielonych wynikała z braku możliwości formalnych dofinansowania zadań wynikłych po stronie Beneficjentów na etapie zawierania umów o dotacje.

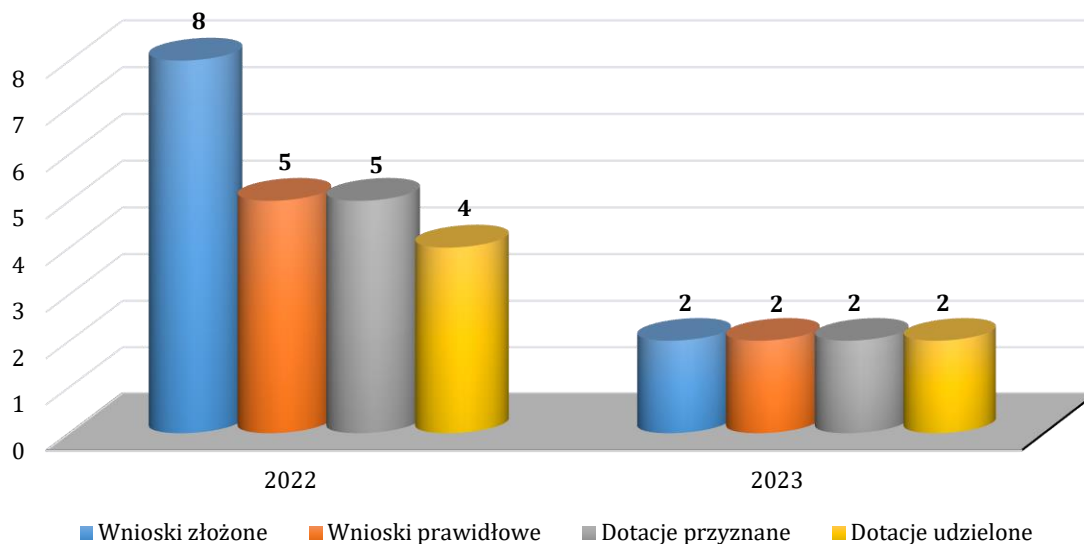
W roku 2023 w naborze wniosków wpłynęły **2** wnioski. Dotacja została przyznana **2** podmiotom na łączną kwotę **77.200,00 zł** i z podmiotami tymi zawarto stosowne umowy.

Poniżej wykaz udzielonych dotacji:

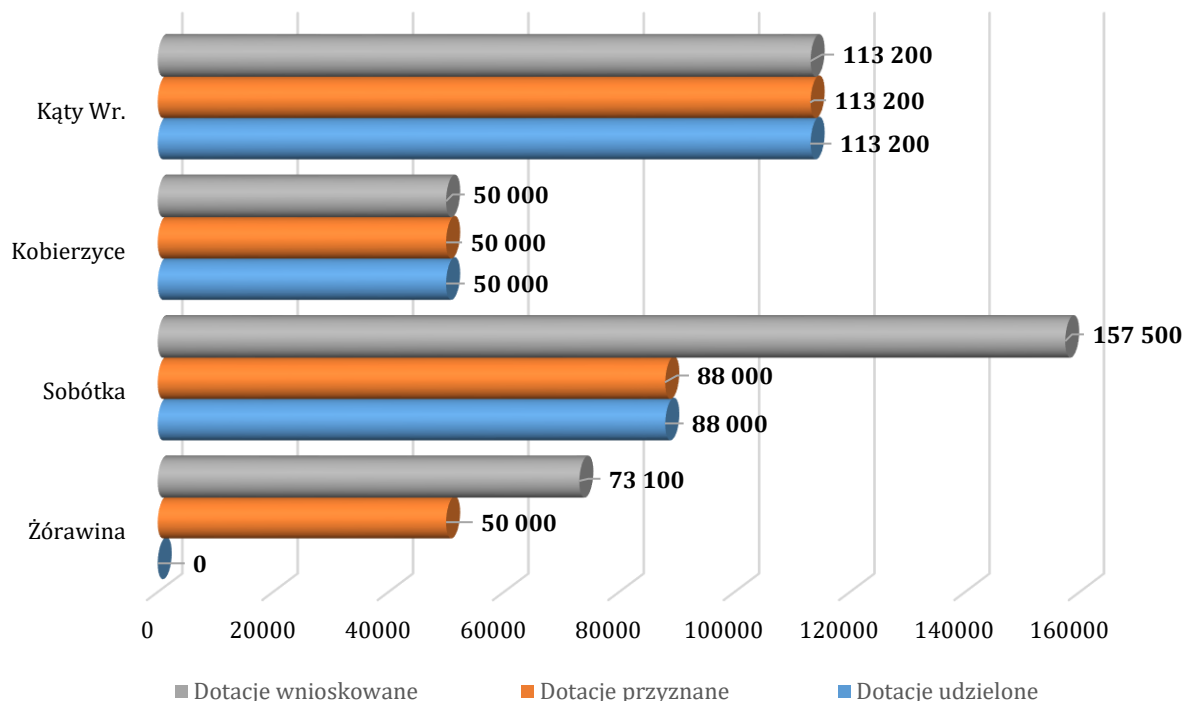
DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków udzielone w roku 2023 i 2022				
L. p.	Podmiot otrzymujący dotację	Nazwa zabytku	Nazwa zadania objętego dotacją	Przyznana dotacja (w zł)
2023 rok				
1	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Filomeny w Gniechowicach	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego p.w. św. Filomeny – Ołtarz boczny Świętej Rodziny	Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła p.w. św. Filomeny w Gniechowicach, etap V – ołtarz boczny Świętej Rodziny	36.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Ołtarz główny – neogotyck; ok. 1880 r.; firma Carla Buhla z Wrocławia; drewno snycerowane, polichromowane; złocenia; wym.: 824x573x128 cm	Konserwacja estetyczna ołtarza głównego w kościele parafialnym p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła	41.200,00
RAZEM				77.200,00
2022 rok				
1	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Filomeny	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego p.w. św. Filomeny w Gniechowicach - Ambona	Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła św. Filomeny w Gniechowicach, etap IV - ambona	36.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą	Prospekt organowy, wraz z instrumentem muzycznym, stanowiący element wyposażenia kościoła parafialnego, p.w. św. Michała Archanioła w miejscowości Tyniec nad Ślężą	Konserwacja i restauracja instrumentu organowego z końca XIX w., zbudowanego dla Kościoła Parafialnego p.w. św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą	50.000,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Kościół p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Remont konserwatorski dachów kościoła p.w. św. Stanisława – Etap 3B - odtworzenie pokrycia dachu wieży i nakrywy ścian wieży	50.000,00
4	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny	Naprawa pokrycia dachowego na kościele na górze Ślęży	38.000,00
RAZEM				174.000,00
ŁĄCZNIE				251.200,00

Powyższe środki finansowe zostały w całości wykorzystane i rozliczone.

Liczba: wniosków złożonych / prawidłowych oraz dotacji przyznanych / udzielonych na lata 2022-2023

Wartość dotacji wnioskowanych / przyznanych / udzielonych na ochronę zabytków wg Gmin w latach 2022-2023

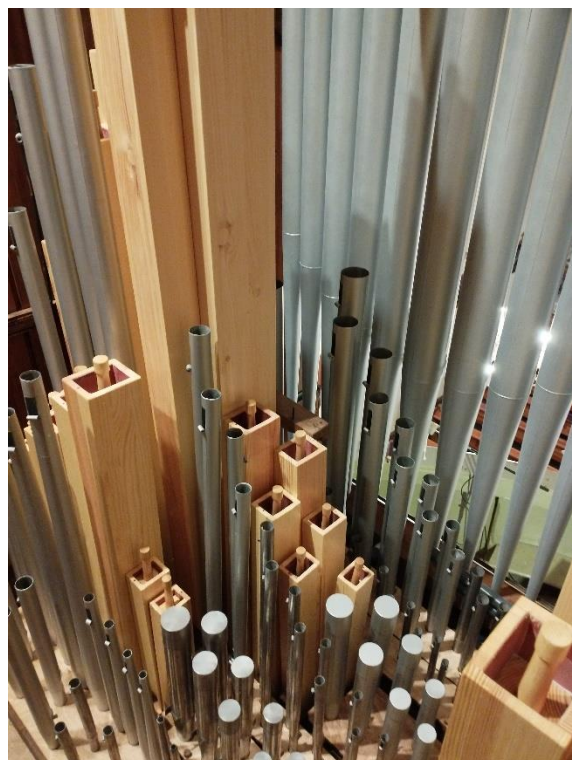

Efekty części zrealizowanych zadań z dofinansowaniem Powiatu Wrocławskiego prezentują poniższe zdjęcia pozyskane w ramach sprawozdań ze zrealizowanych zadań:

2022 r. - Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła św. Filomeny
w Gniechowicach, etap IV – ambona

2022 r. - Prace w zakresie konserwacji i restauracji instrumentu organowego z końca XIX w., zbudowanego dla Kościoła
Parafialnego pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą

2023 r. - Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła p.w. św. Filomeny
w Gniechowicach, etap V – ołtarz boczny Świętej Rodziny

2023 r. - Konserwacja estetyczna ołtarza
głównego w kościele parafialnym p.w.
św. Apostołów Piotra i Pawła

Zgodnie z przyjętymi przez Radę Powiatu Wrocławskiego zasadami udzielania dotacji w roku 2023 przeprowadzono również nabór wniosków o dotacje na rok 2024. Przeznaczono na ten cel środki w wysokości **100.000,00 zł**. Wpłynęły **4** wnioski, 1 został odrzucony ze względów formalnych. Umowy z Beneficjentami będą zawierane w roku udzielania dotacji zgodnie z wykazem w poniższej tabeli:

DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przyznane na rok 2024				
L. p.	Podmiot, któremu przyznano dotację	Nazwa zabytku	Nazwa zadania objętego dotacją	Przyznana dotacja (w zł)
1	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Filomeny w Gniechowicach	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Filomeny – Ołtarz pw. św. Dominika	Prace konserwatorsko-restauratorskie wyposażenia kościoła pw. św. Filomeny w Gniechowicach, etap VI – ołtarz pw. św. Dominika	40.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Obraz „Trójca Święta” – barok/neogotyck (rama), ok. 1730 r. /ok. 1890 r., warsztat śląski, firma K. Buhla z Wrocławia; olej, płótno, drewno snycerowane, złocenia, wym. ok. 170 x 125 cm	Konserwacja barokowego obrazu „Trójca Święta” z prezbiterium kościoła parafialnego pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	10.368,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku – elewacja południowa wieży	Remont konserwatorski kościoła pw. Św. Stanisława - Etap VA - elewacja południowa wieży	10.000,00
RAZEM				60.368,00

Dodatkowo w roku 2023 Powiat podjął starania o pozyskanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków ustanowionego Uchwałą Rady Ministrów nr 323/2022 z dnia 23 listopada 2022 r. zewnętrznych środków finansowych na zabytki będące w posiadaniu podmiotów innych niż Powiat. Rada Powiatu Wrocławskiego podjęła Uchwałę Nr XXXIV/401/23 z dnia 20 grudnia 2023 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ).

Zgodnie z zasadami RPOZ Edycja 2 zebrano wnioski o udzielenie dotacji od uprawnionych podmiotów z terenu Powiatu Wrocławskiego i zgłoszono do dofinansowania. Wykaz zebranych wniosków przedstawia poniższa tabela. Spośród 7 zgłoszonych wniosków 2 zostały wybrane do dofinansowania i ostatecznie Powiat pozyskał dofinansowanie z „Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Edycja 2” dla:

- Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Łozinie (pkt 3 tabeli),
- Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. św. Antoniego w Ratowicach (pkt 4 tabeli).

Zadania zgłoszone przez Powiat Wrocławski do dofinansowania w ramach RPOZ Edycja 2:

Lp.	Podmiot wnioskujący	Nazwa zadania	Kwota wnioskowanych środków (w zł)
1	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Michała Archanioła w Długołęce	Odwilgocenie murów oraz pełna konserwacja elewacji zewnętrznych wraz z detalem architektonicznym neogotyckiej kaplicy mszalnej w Kamieniu, Gmina Długołęka	499.999,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	Roboty budowlane przy kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	489.020,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Łozinie	Remont blaszanego pokrycia dachów korpusu i hełmu wieży Kościoła pw. Matki Bożej Bolesnej w Łozinie. Remont pokrycia prezbiterium. Etap I	450.000,00
4	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Antoniego w Ratowicach	Remont konserwatorski elewacji kościoła parafialnego w Ratowicach: wieża kościelna, ściana północna i zachodnia I etap	400.000,00
5	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Konserwacja neogotyckiego ołtarza Maryjnego wraz z rzeźbami w kościele parafialnym pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	400.000,00
6	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świętej Katarzynie	Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej - XIII w. - prace konserwatorskie i restauratorskie północnej i wschodniej elewacji ceglanej wieży	384.000,00
7	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Filomeny w Gniechowicach	Prace konserwatorsko-restauratorskie prospektu organowego wraz z instrumentem muzycznym (poł. XIX w.)	343.539,00
RAZEM			2.966.558,00

- 2) Zapoznavanie właścicieli obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami poprzez bieżące zamieszczanie na stronie internetowej powiatu dostępnych samorządowi informacji pozyskania zewnętrznych środków finansowych na zabezpieczenie i remont tych obiektów.

Na stronie powiatu zarówno w 2022 r., jak i w 2023 roku zamieszczano informacje dotyczące możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na zabezpieczenie i remont obiektów zabytkowych, w tym o dotacjach na ochronę zabytków i ogłoszonych naborach wniosków o udzielenie dotacji na ten cel. Informowano także o możliwości ustanowienia społecznych opiekunów zabytków.

Między innymi w dniu 9 sierpnia 2023 r. opublikowano ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Wybrane Informacje były zamieszczane kilkakrotnie.

4. Zwiększenie zdolności powiatu do efektywnej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- 1) Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami poprzez udział pracowników Starostwa Powiatowego w szkoleniach w tym zakresie.

W okresie sprawozdawczym pracownicy nie brali udziału w szkoleniach z uwagi na ich brak w przedmiotowym zakresie.

IV. Realizacja priorytetu II - Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego

1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego

- 1) Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników), poświęconych dziedzictwu kulturowemu, przyrodniczemu i historii powiatu.

Działania nakierowane na upowszechnianie i popularyzację wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego poprzez wydawanie i wspieranie publikacji:

- Dodruk publikacji promującej Powiat Wrocławski „O czym szumią drzewa. Spacerkiem po Powiecie Wrocławskim” autorstwa M. Miniewicz z fotografiami Z. Sobierajskiego. Publikacja zawiera wyjątkowe opisy drzew, w które wpleciona jest mitologia grecka i słowiańska, rodzime legendy, a nawet horoskop „drzewny”. Na terenie powiatu specjalną ochroną prawną jako pomniki przyrody otoczonych zostało ponad 120 obiektów (drzew, grup drzew i alei), które można podziwiać przemierzając szlaki piesze lub rowerowe, zdobywając szczyt Ślęży czy spacerując leśnymi ścieżkami nad brzegami Bystrzycy i Odry – 31.600,00 zł (2023, 2022);
- Przewodnik promujący lokalne zasoby krajobrazowe i przyrodnicze Stowarzyszenia Podróżników TUiTAM pt. „Wędrownik po powiecie wrocławskim” - 33.051,52 zł (2023);
- „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców” Stowarzyszenia na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności Voice of Art. promującego zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze – 15.800,00 zł (2023);
- Publikacja związana z kulturą i dziedzictwem kulturalnym powiatu wrocławskiego wydana w czarnodruku i brajlu stanowiąca część projektu „Wielopokoleniowe spotkania z kulturą i sztuką” Fundacji Szansa – Jesteśmy Razem – 10.000,00 zł (2023);
- Przewodnik rowerowy ze zdjęciami części obiektów zabytkowych i mapą turystyczną powiatu wrocławskiego oraz jego opracowanie graficzne, jak również dane do aplikacji wroSIP - opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji tras wzbogacone zostały opisami atrakcji turystycznych i historią obiektów zabytkowych - przewodnik udostępniono na stronie internetowej (opracowanie i wydruk) - 73.130,00 zł (2022);

- Opracowanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM kwestów „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniających informacje o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, i udostępnienie w formie elektronicznej do samodzielnego wykorzystania - 9.000,00 zł (2022);
- Wydanie przez Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art” albumu będącego podsumowaniem przeprowadzonego cyklu warsztatów fotograficznych „Powiat Wrocławski w obiektywie młodzieży” – 8.000,00 zł (2022);
- Dodruk materiału promocyjnego „Piękno natury Powiatu Wrocławskiego”, autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM, z tekstem M. Miniewicz i zdjęciami Z. Sobierajskiego ukazujący piękno parków krajobrazowych, parków podworskich, licznych ścieżek przyrodniczych i niezwykłych pomników przyrody powiatu - 2.500,00 zł (2022);
- Dystrybuowano inne publikacje wydawnicze promujące Powiat Wrocławski (2023, 2022):
 - „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego” autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM – z podpowiedziami w jaki sposób i gdzie można spędzać aktywny wypoczynek w najbliższym regionie i informacjami o muzeach, wieżach widokowych i parkach;
 - „Podróż do przeszłości. Powiat Wrocławski na dawnych pocztówkach” autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM poświęconą historii miasteczek i wsi powiatu wrocławskiego;
 - „Przewodnik rodzinny Powiatu Wrocławskiego” z licznymi fotografiami i opisami atrakcji przyrodniczo - kulturowych tj. zabytki, kaplice, kościoły, pomniki przyrody z terenu powiatu oraz legendy związane z regionem, rys historyczny.

2) Popularyzacja wybitnych postaci historycznych związanych z powiatem.

W ramach działań nakierowanych na popularyzację wiedzy o postaciach historycznych związanych z powiatem, lub z elementami popularyzacji tej wiedzy, zrealizowano:

- Udostępniano na stronie Powiatu cyklu artykułów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice” zawierających autorskie zdjęcia i teksty promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe, zabytki powiatu wrocławskiego, w tym także postaci historyczne - 40.300,00 zł (2023, 2022);
- 2 Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim - 27.000,00 zł (2023, 2022);
- Przyznano dotacje na realizację następujących zadań:
 - wydanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM „Wędrownika po powiecie wrocławskim” - 33.051,52 zł (2023),
 - wydanie przez Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności Voice of Art. „Turystycznego przewodnika po powiecie wrocławskim dla rodziców” - 15.800,00 zł (2023),
 - organizację przez Fundację Harcerską Leśni wydarzenia pn. „Harcerstwo jako forma wolontariatu w powiecie wrocławskim” upowszechniającego postać Danuty Siedzikówny „Inki” - 10.000,00 zł (2023);
- Plener Rzeźby Ludowej „Kapliczki polskie” zorganizowany przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego Leśniczówka Kamionna, podczas którego przekazano na rzecz Fundacji rzeźby Józefa Wiejackiego znajdujące się w zasobach powiatu (2023);
- Zamieszczano informacje w udostępnianych opracowaniach czy materiałach promujących potencjał turystyczny powiatu, m.in. w publikacjach: „Powiat Wrocławski - Przewodnik

rodzinny”, Przewodnik rowerowy „Powiat Wrocławski w zgodzie z naturą”, „Spacerkiem po Powiecie Wrocławskim – o czym szumią drzewa”, „Atrakcje turystyczne Powiatu Wrocławskiego”, „Powiat Wrocławski przewodnik”, „4 Pory Roku na Ślęży - skarby kultury i przyrody”, „Podróż do przeszłości. Powiat wrocławski na dawnych pocztówkach”, „Tropem naszego dziedzictwa” oraz w folderze „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego” (2023, 2022).

2. Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu

Zadanie było realizowane w dwóch przyjętych programem obszarach:

- 1) Współorganizacja i dotowanie imprez i wydarzeń kulturalnych o charakterze ponadgminnym, w szczególności zorganizowanych w obiektach zabytkowych, kultywujących tradycję i budujących tożsamość lokalną.
- 2) Organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszów, rajdów i festynów o charakterze ponadgminnym, popularyzujących poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

Współorganizowano i dotowano imprezy i wydarzenia kulturalne o charakterze ponadgminnym, w szczególności odbywające się w obiektach zabytkowych, kultywujących tradycję i budujących tożsamość lokalną. Podejmowano także działania mające na celu organizację i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszów, rajdów i festynów o charakterze ponadgminnym, popularyzujących poszanowanie dziedzictwa kulturowego. Działania te miały zarówno wymiar finansowy (udzielone dotacje), jak i bezkosztowy (w ramach pracy pracowników Starostwa realizowanej we współpracy z innymi podmiotami).

Corocznie w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Powiat zleca realizację zadań publicznych w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, a także turystyki i krajoznawstwa. Podmioty otrzymujące dotacje promują i realizują inicjatywy kulturalne oraz przedsięwzięcia artystyczne i kulturalne. Środkami publicznymi powiatu wspierane są imprezy o charakterze powiatowym mające istotne znaczenie dla kultury i tradycji Powiatu, jak również akcje promujące dziedzictwo kulturowe regionu, rozwijające zainteresowanie kulturą regionu m.in. poprzez organizację koncertów, przeglądów czy festiwali.

Zrealizowane zadania w ramach dwóch powyższych obszarów:

Zadanie	Środki finansowe (w zł)
W roku 2023 i 2022	
Organizacja wspólnie z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych warsztatów ekologicznych dla uczniów szkół podstawowych z terenu Powiatu Wrocławskiego połączonych z odwiedzeniem wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego w Rezerwacie Archeologicznym w Będkowicach i poznaniem kultury sięgającej czasów pogańskich prezentowanej przez kultowe zabytkowe rzeźby zlokalizowane w drodze na Ślężę	89.687,60

Wydarzenie społeczno-kulturalne pn. „Festiwal Muzyczny Powiatu Wrocławskiego” i „II Festiwal Muzyczny Powiatu Wrocławskiego” zorganizowane przez Stowarzyszenie Operetka Wrocławska – poszczególne koncerty i spektakle odbywały się w skansenach, zamkach, pałacach, zabytkowych świątyniach (m.in. Zamek Górka w Sobótce, Pałac Jabłonowskich w Borowej, Pałac w Krobielowicach)	76.000,00
Koncerty z cyklu „Połączeni Muzyką” organizowane przez Polskie Stowarzyszenie Animatorów Kultury „Kulturalny Koneser” przedstawiające muzykę sakralną, rozrywkową, patriotyczną oraz kolędy, odbywające się m.in. w kościele św. Andrzeja Apostoła w Bielanach Wrocławskich, kościele św. Michała Archanioła w Długołęce, kościele św. Stanisława BM w Jordanowie Śl.	55.000,00
Koncerty Stowarzyszenia Operetka Wrocławska prezentujące tradycyjne kolędy i pastorałki stanowiące polskie dziedzictwo kulturowe i odbywające się w zabytkowych kościołach powiatu (m.in. Kościół pw. Św. Jakuba w Sobótce, kościół pw. Świętej Trójcy w Żórawinie, Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Łozinie, kościół Niepokalanego Poczęcia NMP w Chrzastawie Wielkiej – „W tej kolędzie”, „Koncerty kolęd i pastorałek”, „Koncerty kolęd i pastorałek – edycja II”	30.000,00
2 Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim, których tematyka obejmowała ogólną wiedzę o warunkach przyrodniczych i walorach turystycznych, a także wiedzę na temat historii zabytków i ich ochrony. Zwieńczeniem konkursu była możliwość poznawania walorów powiatu oraz świadectwa historii wspólnej dla narodu i społeczności lokalnych w naturalnym otoczeniu poprzez wycieczkę krajoznawczo – turystyczną	27.000,00
„Regionalne tradycje związane z obchodzeniem Andrzejek oraz Świąt Bożego Narodzenia” – coroczne wydarzenia organizowane przez Stowarzyszenie Krzyś – Byś Kolorowo Żył kultywujące lokalne tradycje i obyczaje oraz budujące tożsamość lokalną	15.190,00
Pikniki edukacyjne oraz Dzień Otwartych Drzwi w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach promujące ofertę edukacyjną szkoły oraz zabytkowy zespół parkowo-pałacowy	-
W roku 2023	
Cykl audycji telewizyjnych „Powiat Wrocławski na rowerze” 6-odcinkowy program prezentujący Powiat Wrocławski widziany okiem rowerzysty, ukierunkowany na promocję zabytków, obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z pokazaniem znajdujących się przy nich tras rowerowych - emitowany na antenie TV Echo24 i na portalu YouTube	36.900,00
Cykl koncertów „Muzyczny Most ze Lwowem” Fundacji Pieśniarze prezentujących wiedzę na temat korzeni oraz wpływu kultury przedwojennego Lwowa na polskie dziedzictwo kulturalne, wzmacniający budowanie tożsamości lokalnej	12.000,00
Wielki Koncert Plenerowy „Dla Niepodległej” w ramach cyklu „Lato z muzyką w Dolnośląskiej Perle Manieryzmu – Koncerty Powiatu Wrocławskiego” na wyspie koło kościoła pw. Świętej Trójcy w Żórawinie	10.000,00
Spektakle operowe i operetkowe w ramach projektu „Operetka dla wszystkich” Stowarzyszenia Operetka Wrocławska, prezentujących najważniejsze utwory dziedzictwa operetki Wrocławskiej, odbywające się w zabytkowych obiektach powiatu – w Parku Dworskim w Godziszowej	10.000,00
Projekt „Wielopokoleniowe spotkania z kulturą i sztuką” Fundacji Szansa – jesteśmy Razem propagujący dziedzictwo kulturowe i historyczne Powiatu Wrocławskiego wśród osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza osób niewidomych i słabowidzących), budujący i wzmacniający poczucie wspólnoty i tożsamości lokalnej	10.000,00
„Kapsuła czasu – piknik rodzinny” zorganizowany przy zabytkowej leśniczówce w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	8.000,00
XI Spotkanie Miłośników Ziemi Wołyńskiej i Kresów Wschodnich: „Funkcjonariusze Policji Państwowej II RP” zorganizowane przez Towarzystwo Miłośników Kultury Kresowej. Część uroczystości odbyła się w kościele z XIV w. w Świątnikach	5.000,00
Koncert kolęd organizowany przez Parafię Rzymskokatolicką w Żórawinie w plenerze przy Kościele Świętej Trójcy zaliczanym do zabytków rangi europejskiej	1.000,00
Powiatowe obchody Święta Odzyskania Niepodległości w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Sobótce	-
Spotkanie plenerowe pt. „Biesiadna Potańcówka” zorganizowane przez Powiatowy Klub Seniora na terenie kompleksu budynków zabytkowych Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich	-

Współorganizacja Dożynek Powiatowo – Gminnych z Gminą Jordanów Śląski kultywujących tradycje i obyczaje, prezentacja stoiska wystawienniczego, dystrybucja publikacji i materiałów promocyjnych, współprowadzenie wydarzenia, wsparcie medialne i kampania promocyjna	-
„Lato z Muzyką w Dolnośląskiej Perle Manieryzmu. Koncerty Powiatu Wrocławskiego” – organizowane w Żórawinie przy kościele parafialnym pw. Świętej Trójcy	-
Plener malarski w technikach wodnych organizowany przez Fundację Sopra Art w Kościele św. Trójcy (Perle Manieryzmu) w Żórawinie	-
Plener Rzeźby Ludowej „Kapliczki polskie” zorganizowany przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego Leśniczówka Kamionna wraz z przekazaniem na rzecz Fundacji rzeźb Józefa Wiejackiego będących w zasobach powiatu	-
W roku 2022	
„Wędrownik po powiecie wrocławskim - warsztaty edukacyjne (edycja II)” zorganizowane przez Stowarzyszenia podróżników „TUiTAM”	10.000,00
„Nieodkryty powiat wrocławski” konkurs edukacyjny zorganizowany przez Fundację Fucco – polegający na odtworzeniu w formie rzeczywistości rozszerzonej (nałożeniu wirtualnych obiektów na rzeczywisty obraz widziany okiem kamery, np. smartfona) ciekawych, często zapomnianych miejsc z powiatu wrocławskiego, obiektów zabytkowych dołączonych do gry terenowej	10.000,00
Konkurs Stowarzyszenia Ochrony Konsumentów Aquila „Poznaj powiat i rozwiąż zagadkę - stworzenie wirtualnego escape roomu”	10.000,00
Koncert patriotyczny „Wrzesień 1938. Czas Wojny – Czas Honoru” na wyspie przy kościele pw. Świętej Trójcy - Dolnośląskiej Perle Manieryzmu	9.000,00
„Razem poznajemy historię, tradycję i kulturę – edycja druga” – wycieczki zorganizowane przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Kąckiej do Sośnicy, Osady w Będkowicach i pałacu w Krobielowicach, połączone z warsztatami słowiańskimi, podczas których uczestnicy zapoznali się z dawnymi tradycjami i kuchnią oraz poszerzyli wiedzę o lokalnej historii	6.810,00
Wydarzenie upamiętniające jubileusz 60-lecia Koła Gospodyń Wiejskich w Chrzastawie Wielkiej „Tradycja i Tożsamość” propagujące lokalne tradycje i wzmacniające tożsamość lokalną	4.000,00
Poświęcenie Kapliczki Św. Huberta w trakcie Pikniku Przyrodniczo – Edukacyjnego w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	3.000,00
Piknik rodzinny „Jesień u Słowian” zorganizowany przy zabytkowej leśniczówce w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	1.000,00
XX Jubileuszowe Łozińskie Spotkania Maryjne – wydarzenie związane z obchodami odpustu przy Sanktuarium pw. Matki Boskiej Bolesnej w Łozinie, tematyka świętowania (występy, wystawy, kuchnia) związane są z kultywowaniem tradycji i historii mieszkańców Tuligłówn – repatriantów przesiedlonych do Łoziny i okolicznych wiosek, dofinansowano konkurs Łozina Foto, którego tematem była „Rodzina”	500,00
Koncert Pieśni Patriotycznych w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jaksonowie	-
Konkurs internetowy zorganizowany przez Stowarzyszenie Ochrony Konsumentów Aquilla pn. „Zagraj i odkryj tajemnice powiatu wrocławskiego”	-
Obchody 70-lecia istnienia Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Sobótce, którego siedziba mieści się z zabytkowym wnętrzu byłego Domu Zakonnego św. Ignacego	-

3) Propagowanie dobrych praktyk konserwatorskich.

W Raportach o Stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2022 i 2023 dostępnych na stronie internetowej powiatu oraz w Biuletynie informacji Publicznej, zamieszczono wykaz zabytków nieruchomych stanowiących własność Powiatu Wrocławskiego wraz z bliższymi informacjami na temat tych zabytków oraz o zrealizowanych i planowanych pracach w kierunku poprawy stanu technicznego zabytków.

3. Wpieranie rozwoju turystyki

1) Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz rozwoju turystyki w powiecie.

W okresie sprawozdawczym współpracowano z różnymi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju turystyki w powiecie, w tym:

- w ramach Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej;
- z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych przy okazji, m.in. organizacji warsztatów ekologicznych i konkursu „Przyroda wokół nas”;
- z Klubem Biegacza - Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce współpracował przy organizacji półmaratonu i innych biegów masowych, w tym biegu rodzinnego „Rodzic i ja”;
- współpracowano z organizacjami pozarządowymi w ramach współorganizacji konkursów, warsztatów i innych wydarzeń promujących Powiat Wrocławski, w tym w ramach udzielanych dotacji:
 - Fundacja Aktywni Ślężanie - „Pierwsza pomoc przedmedyczna wraz z bezpiecznym zachowaniem nad wodą” - pokazy udzielania pierwszej pomocy oraz pokazy bezpiecznego zachowania się nad wodą wraz z zawodami – 20.000,00 zł (2023, 2022);
 - Stowarzyszenie Podróżników „TUiTAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim” wydawnictwo promujące zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze - 33.051,52 zł (2023);
 - Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art.” – „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców” - przewodnik promujący zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze - 15.800,00 zł (2023);
 - Stowarzyszenie podróżników „TUITAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim - warsztaty edukacyjne (edycja II)” – 10.000,00 zł (2022);
 - Fundacja Fucco konkurs - „Nieodkryty powiat wrocławski” – 10.000,00 zł (2022);
 - Stowarzyszenie Ochrony Konsumentów Aquila - „Poznaj powiat i rozwiąż zagadkę - stworzenie wirtualnego escape roomu” – 10.000,00 zł (2022);
 - Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM - „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” – questy do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniające wiedzę o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, udostępnione w formie elektronicznej do samodzielnego wykorzystania – 9.000,00 zł (2022).

2) Zamieszczanie na stronie internetowej powiatu informacji o walorach turystycznych powiatu.

Na stronie internetowej powiatu zamieszczane były informacje o walorach turystycznych powiatu. Prowadzona jest zakładka TURYSTYKA, gdzie znajduje się m.in. ranking obiektów turystycznych powiatu oraz biblioteczka powiatu.

W latach 2022 – 2023 udostępniano także informacje dotyczące:

- przewodnika rowerowego ze zdjęciami i mapą turystyczną Powiatu Wrocławskiego oraz jego opracowania graficznego i przygotowania danych do aplikacji wroSIP. Przewodnik zawiera opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji trasy wzbogacone zostały ciekawymi

- opisami atrakcji turystycznych, historią obiektów zabytkowych wraz ze zdjęciami niektórych miejsc. Przewodnik znajduje się na stronie Powiatu Wrocławskiego;
- kontynuacji cyklu w formie autorskich zdjęć i tekstów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice”, na który składają się teksty autorskie promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe i zabytki powiatu wrocławskiego;
 - walorów turystycznych równoległe do podejmowanych działań. Na bieżąco prowadzona była polityka informacyjno-promocyjna na stronie www i w mediach społecznościowych Powiatu Wrocławskiego oraz w mediach tradycyjnych (prasa, radio, telewizja). Powstały artykuły udokumentowane zdjęciami, dotyczące poszczególnych wydarzeń odbywających się na terenie powiatu.

3) Promowanie istniejących szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

- Kładziono nacisk na promowanie turystyki rowerowej w mediach tradycyjnych, społecznościowych oraz na stronie internetowej Powiatu Wrocławskiego. Równoległe na bieżąco publikowano informacje dotyczące tej tematyki. Powstawały artykuły dotyczące zarówno samych tras, jak i promujące poszczególne elementy i ich walory turystyczne w tym:
- W ramach opracowanego i wydanego przewodnika rowerowego zawierającego zdjęcia i mapę turystyczną powiatu. Znajdują się w nim opracowane trasy, przedstawione atrakcje turystyczne ze zdjęciami części obiektów zabytkowych, historia odwiedzanych miejsc i obiektów zabytkowych, opracowano również formę graficzną w tym dane do aplikacji wroSIP - opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji tras wzbogacone zostały opisami atrakcji turystycznych i historią obiektów zabytkowych - przewodnik udostępniono na stronie internetowej (opracowanie i wydruk) - 73.130,00 zł (2022);
- W ramach „Wędrownika po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobowości, tajemnice”, promującego walory turystyczne i dziedzictwo kulturowe powiatu;
- Upowszechniano wiedzę o dziedzictwie kulturowym powiatu w tym szlakach turystycznych i ścieżkach rowerowych przy okazji kampanii promującej turystykę rowerową. Elementami kampanii były:
 - mapa rowerowa – opracowana w uzupełnieniu do przewodnika rowerowego mapa rowerowa zawierająca nie tylko standardowe elementy tj. trasy rowerowe, oznakowanie szlaków rowerowych, pieszych, konnych i ścieżek dydaktycznych, tras na koronie wału, w parku i lesie, aktualną sieć dróg, sieć wodną czy stacje i linie kolejowe, ale również informacje turystyczne dot. skonsolidowanej wiedzy o zabytkach powiatu, miejscach wartych odwiedzenia, pomnikach, muzeach itp.;
 - fanpage pn. „Powiat Wrocławski na rowerze i nie tylko”, w którym każdorazowo przy okazji opisu trasy wspomniane były możliwe do odwiedzenia zabytki m.in. obiekty sakralne, dworki, pałace czy skanseny. Dodawane zdjęcia przedstawiały nie tylko drogę przejazdu, ale również zasoby krajobrazowe i przyrodnicze. W postach opisano ciekawostki związane z daną trasą - 9.000,00 zł;
- Cykl audycji telewizyjnych „Powiat Wrocławski na rowerze” 6-odcinkowy program prezentujący Powiat Wrocławski widziany okiem rowerzysty, ukierunkowany na promocję zabytków, obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z pokazaniem znajdujących się przy nich tras rowerowych - emitowany na antenie TV Echo24 i na portalu YouTube - 36.900,00 zł (2023);

- Przygotowanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM questów „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniających informacje o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, opublikowanych w formie PDF – 9.000,00 zł (2022);
- Prezentacja szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych w ramach współpracy zagranicznej Powiatu Wrocławskiego podczas wizyt delegacji zagranicznych w Powiecie i zwiedzania lokalnych atrakcji turystycznych - wizyty z Kazachstanu, delegacji Rejonu Sarneńskiego z Ukrainy oraz delegacji europejskiej Wspólnoty Alzacji z Francji. Promowano je także podczas spotkań odbywających się za granicą, w kraju partnerskim – w trakcie udziału delegacji Powiatu Wrocławskiego w Kiermaszu Bożonarodzeniowym w Ensisheim we Francji - na stoisku Powiatu rozprowadzono materiały promujące potencjał kulturowy i turystyczny powiatu, w tym również zabytki (2023, 2022).

4) Uwzględnianie informacji o zabytkach w produktach turystycznych powiatu.

W okresie sprawozdawczym wydano wiele produktów, w których uwzględniano informacje o zabytkach znajdujących się w granicach administracyjnych powiatu wrocławskiego. Należą do nich publikacje wydawnicze promujące Powiat Wrocławski, w tym m.in.: „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego”, „Przewodnik rodzinny Powiatu Wrocławskiego”, „O czym szumią drzewa. Spacerkiem po powiecie”, „Podróż do przeszłości. Powiat Wrocławski na dawnych pocztówkach”, „Piękno natury Powiatu Wrocławskiego.

Ciekawe informacje są także zamieszczone w wykonanym przewodniku rowerowym, w którym przedstawiona jest historia obiektów zabytkowych wraz ze zdjęciami obiektów zabytkowych. Jest to skonsolidowana wiedza o zabytkach powiatu wrocławskiego, miejscach wartych odwiedzenia, pomnikach, muzeach itp.

W ramach realizacji zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym drukowano publikacje zawierające informacje na temat dziedzictwa kulturowego Powiatu Wrocławskiego: Stowarzyszenie Podróżników „TUiTAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim – wydawnictwo” - przewodnik promujący zasoby powiatu m.in. krajobrazowe i przyrodnicze; Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art.” - „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców”.

4. Wykorzystanie nowoczesnych technologii do popularyzacji i promocji wiedzy o dziedzictwie kulturowym

1) Rozbudowanie strony internetowej powiatu o treści związane z zabytkami powiatu.

W okresie sprawozdawczym strona internetowa powiatu była na bieżąco rozbudowywana o treści związane z zabytkami powiatu. W ramach tych działań m.in.

- Utworzono zakładkę OCHRONA ZABYTKÓW, w której zamieszczano m.in. informacje o naborach wniosków o udzielenie dotacji na zabytki,
- Udostępniono „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025”;

- Udostępniano wiadomości na temat działań podejmowanych w zakresie renowacji, rewitalizacji, remontów zabytków przy okazji ciekawostek w formie autorskich zdjęć i tekstów w ramach cyklu artykułów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice”. Składają się na niego autorskie zdjęcia i teksty promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe i zabytki powiatu wrocławskiego – 40.300,00 zł;
- Zamieszczano informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu i tradycjach obchodzonych przez lokalną społeczność - informowano o organizowanych konkursach obejmujących swoją tematyką obszar dziedzictwa kulturowego, w tym:
 - Wieniec dożynkowy - kolejne edycje konkursu na „Najpiękniejszy, Tradycyjny Wieniec Dożynkowy Powiatu Wrocławskiego”,
 - „Konkursy na najpiękniejszą ozdobę bożonarodzeniową” – upowszechniające tradycje związane z obrzędami Świąt Bożego Narodzenia oraz promujące twórczość artystyczną i aktywność społeczną mieszkańców powiatu wrocławskiego,
 - Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim, których zakres tematyczny objął oprócz ogólnej wiedzy na temat warunków przyrodniczych, walorów turystycznych, także historię oraz upowszechnienie wiedzy na temat zabytków i ich ochrony,
 - Rozpowszechniano informacje zewnętrzne przekazywane przez inne podmioty, np. odnośnie konkursu dla Kół Gospodyń Wiejskich w ramach Festiwalu Polska od Kuchni, Konkurs „Polska wieś – dziedzictwo i przyszłość” czy Wojewódzki Finał Konkursu „Poznajemy Krajobrazowe Polski”,
 - Kontynuowano w internetowym serwisie mapowym wroSIP (serwis.wrosip.pl) prezentację informacji o obiektach zabytkowych zlokalizowanych na terenie Powiatu pozyskanych w latach wcześniejszych w ramach projektu unijnego pn. „Rozbudowa Systemu Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego wroSIP – komponent turystyka i kultura”. Ogólnodostępny moduł Kultura i zabytki zawiera około 2 700 zaprezentowanych obiektów zabytkowych i umożliwia wgląd do informacji o tych obiektach (opisy, zdjęcia, automatycznie generowane karty zabytków, zbiorcze raporty tabelaryczne, wyświetlanie obiektów w odniesieniu do innych danych przestrzennych, np. działek ewidencyjnych i ortofotomap).

2) Zamieszczenie na stronie internetowej powiatu Programu Ochrony Zabytków Powiatu Wrocławskiego.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 przyjęty Uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej (15 czerwca 2022 r.) oraz na stronie internetowej powiatu w dedykowanej zakładce OCHRONA ZABYTKÓW (21 czerwca 2022 r.).

3) Promocja na stronie internetowej powiatu dobrych praktyk w zakresie działań renowacyjnych, rewitalizacyjnych, remontowych zabytków.

W Raportach o Stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2022 i 2023 dostępnych na stronie internetowej powiatu zamieszczono wykaz zabytków nieruchomych stanowiących własność Powiatu Wrocławskiego wraz z bliższymi informacjami na temat tych zabytków oraz o zrealizowanych i planowanych pracach w kierunku poprawy stanu technicznego zabytków.

- 4) Zamieszczanie na stronie internetowej powiatu informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu.

Informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu, jak również o przyznanych dotacjach czy działaniach podejmowanych na rzecz ochrony zabytków na bieżąco zamieszczano na stronie internetowej Powiatu Wrocławskiego w Aktualnościach oraz w zakładce OCHRONA ZABYTEKÓW, a także w Biuletynie Informacji Publicznej (szerzej str. 23-24).

V. Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz opieki i ochrony zabytków

- 1) Wymiana informacji na temat udzielonych przez podmioty publiczne dotacji na zabytki.

Zgodnie z wymogami art. 82 Ustawy podmioty publiczne udzielające dotacji na zabytki zobowiązane są do wzajemnego informowania się o udzielonych dotacjach. Ma to zasadnicze znaczenie z punktu widzenia dbałości o finanse publiczne w tym eliminowania sytuacji podwójnego finansowania zadań. Powiat o udzielonych dotacjach informował Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Dolnośląski Urząd Wojewódzki oraz urzędy gmin, na terenie których znajdują się zabytki objęte dotacją powiatu.

Wykaz otrzymanych przez Powiat w okresie sprawozdawczym informacji o dotacjach udzielonych przez inne podmioty publiczne na rzecz poprawy stanu zabytków na terenie Powiatu przedstawia poniższa tabela:

DOTACJE CELOWE UDZIELONE PRZEZ INNE PODMIOTY PUBLICZNE na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach znajdujących się na terenie Powiatu Wrocławskiego				
L. p.	Podmiot otrzymujący dotację	Nazwa zadania objętego dotacją	Podmiot udzielający dotacji	Udzielona dotacja (w zł)
2022 rok				
1	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świętej Katarzynie	Święta Katarzyna, kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej (XIII w.): remont południowej i zachodniej elewacji wieży wraz z remontem stolarki okiennej	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	345.500,00
2	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Odtworzenie pokrycia dachu wieży kościoła parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	300.000,00
3	ECOINWEST Sp. z o. o.	Sobótka – Górka, Poaugustiański zespół rezydencjalno-klasztorny (XII w.): prace konstrukcyjne i budowlano-konserwatorskie romańskiej kaplicy	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	290.000,00

Sprawozdanie z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025” za rok 2022 i 2023

4	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Łozinie	Konserwacja ambony z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	250.000,00
5	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Żórawinie	Renowacja elewacji manierystycznego kościoła św. Trójcy w Żórawinie etap II	Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	242.000,00
6	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Wawrzeńczycach	Remont kościoła filialnego pw. św. Jakuba w Ujowie – etap III i IV – część 2	Urząd Gminy Mietków	138.775,00
7	ECOINVEST Sp. z o. o.	Stabilizacja konstrukcyjna ściany północnej i wschodniej skrzydła wschodniego zamku w Sobótce Górcze	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	40.000,00
8	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Imbramowicach	Etap V – Remont elewacji południowej z kruchtą (bez 4 szt. epitafiów) kościoła św. Barbary w Borzygniewie	Urząd Gminy Mietków	15.030,63
RAZEM				1.621.305,63
2023 rok				
1	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Żórawinie	Żórawina, kościół pw. Św. Trójcy (XVI-XVII): Renowacja elewacji kościoła – etap III	Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	150.000,00
ŁĄCZNIE				1.771.305,63

2) Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z Funduszy Unii Europejskiej.

W okresie sprawozdawczym Powiat realizował zadania własne w obszarze opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem środków finansowych pozyskanych z Funduszy Unii Europejskiej – z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego RPO WD 2014-2020. Wykaz w poniższej tabeli:

Obiekt zabytkowy	Nazwa projektu	Wartość projektu (w zł)	Kwota wydatkowanych środków na poprawę stanu zabytku (w zł)
Pałac - Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice, ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce	Czas na Krzyżowice – poprawa warunków nauczania dla uczniów i nauczycieli PZS 1 w Krzyżowicach	1.762.302,00	287.116,00
Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka	Dobry początek	246.925,00	68.880,00
RAZEM			355.996,00

1. Projekt pn. „Czas na Krzyżowice - Poprawa warunków nauczania w PZS 1 w Krzyżowicach” - przeprowadzono prace w budynku:

- stajni - adaptację pomieszczenia dla pracowni prosektorium;
 - przyległym do stajni: utworzenie pracowni groomera poprzez przebudowę pomieszczenia socjalnego z przeznaczeniem na pracownię.
- W efekcie powstały nowe pracownie wyposażone w nowoczesne narzędzia umożliwiające dostosowanie programu nauczania do wymogów rynku pracy i oczekiwań odbiorców.
2. Projekt pn. „Dobry początek” – wykonano prace w budynku ośrodka poprzez remont i adaptację 2 sal na zajęcia socjoterapeutyczne z zakresu poprawiania funkcjonowania uczestników w obszarze relacji interpersonalnych w rodzinie i otoczeniu oraz do prowadzenia zajęć doradztwa zawodowego.

VI. PODSUMOWANIE

Niniejsze sprawozdanie z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025” jest sprawozdaniem częściowym obejmującym okres 2 lat objętych Programem tj. rok 2022 i 2023. Wypełnia wymóg Ustawy w tym zakresie. Uwzględnia szereg spraw i zagadnień dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podejmowane przez Powiat, a wskazane w treści niniejszego sprawozdania, liczne i zróżnicowane działania finansowe, a także bezkosztowe, promocyjne, edukacyjne, a także te o charakterze informacyjnym, gwarantują efekt w postaci wzrostu zainteresowania kulturą regionu, a same obiekty zabytkowe, poprzez działania na rzecz poprawy ich stanu technicznego i wizualnego, tym lepiej będą dawały widoczne świadectwo bogatej historii Powiatu Wrocławskiego.

Przedstawione w sprawozdaniu działania na rzecz zabytków są świadectwem świadomego podejścia władz powiatu do lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego i poszanowania jego znaczenia.

W okresie sprawozdawczym realizowane były wszystkie zadania wpisane w Program z wyjątkiem tych, które nie były podejmowane z uwagi na brak wniosku (dotyczy opiniowania gminnych planów zagospodarowania przestrzennego – brak wniosków gmin i ustanawiania społecznych opiekunów zabytków – brak wniosku Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków) czy z uwagi na brak szkoleń w obszarze objętym Programem (dotyczy zadania - tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami poprzez udział pracowników Starostwa Powiatowego w szkoleniach w tym zakresie).

Realizowano również zadania nakierowane na ochronę i opiekę nad zabytkami wykraczające poza ramy przyjęte Programem w tym np. pozyskiwano środki finansowe nie tylko w ramach funduszy Unii Europejskiej (zadanie ujęte w Programie), ale również wykorzystano pojawiające się nowe możliwości pozyskania środków finansowych z programów rządowych.

Zgodnie z wymogami Ustawy sprawozdanie końcowe z realizacji Programu zostanie przedstawione po okresie jego obowiązywania, tj. po roku 2025.

Załącznik
do Uchwały Nr IV/42/24
Rady Powiatu Wrocławskiego
z dnia 12.09.2024 r.

Sprawozdanie z realizacji
**„Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami
Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025”**
za rok 2022 i 2023

*Opracowanie: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
w Starostwie Powiatowym we Wrocławiu*

Wrocław, wrzesień 2024 r.

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Rejestr zabytków nieruchomych i ewidencja zabytków	3
1. Ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami w Gminach na terenie Powiatu Wrocławskiego	4
III. Realizacja Priorytetu I - Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego.....	4
1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania....	4
2. Realizowanie zadań kompetencyjnych powiatu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu	7
3. Współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie powiatu w celu poprawy stanu zachowania zabytków	9
4. Zwiększenie zdolności powiatu do efektywnej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	18
IV. Realizacja priorytetu II - Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego	18
1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego	18
2. Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu	20
3. Wpieranie rozwoju turystyki.....	23
4. Wykorzystanie nowoczesnych technologii do popularyzacji i promocji wiedzy o dziedzictwie kulturowym.....	25
V. Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz opieki i ochrony zabytków	27
VI. PODSUMOWANIE	29

I. Wstęp

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025, zwany dalej Programem, został przyjęty uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 (Dolno. z 2022 r. poz. 3271).

Celem Programu jest ukierunkowanie działań w zakresie szeroko pojętej ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności zabytków nieruchomych i ruchomych, jako elementów o kluczowym znaczeniu dla popularyzacji historii i kultury regionu, podejmowanie działań w obszarze przemiany świadomości społeczeństwa w kwestii ochrony zabytków i nadania dziedzictwu kulturowemu istotnej funkcji w życiu zbiorowym poprzez promocję folkloru, sztuki ludowej, rzemiosła artystycznego, rozwoju inicjatyw lokalnych w dziedzinie ochrony materialnego, jak i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Nakreślona polityka Powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami nie ingeruje w kompetencje gmin oraz właścicieli zabytków. Jest wyrazem realizacji zadań względem dziedzictwa kulturowego określonych ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 107), która w art. 4 ust. 1 pkt 7 wskazuje powiat jako jednostkę wykonującą określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie m.in. kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W Programie zostały określone priorytety, w ramach których wytyczono kierunki działań, a na ich podstawie zadania do realizacji przez Powiat Wrocławski w latach 2022 - 2025:

- 1) Priorytet I: Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego;
- 2) Priorytet II: Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego.

Na podstawie art. 87 ust 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) – dalej jako Ustawa, Zarząd Powiatu Wrocławskiego ma obowiązek sporządzenia co 2 lata oraz przedstawienia Radzie Powiatu Wrocławskiego, sprawozdania z realizacji Programu.

Niniejsze sprawozdanie sporządzono w oparciu o przepisy Ustawy oraz na podstawie danych przekazanych przez Wydziały Starostwa Powiatowego we Wrocławiu oraz jednostki organizacyjne Powiatu, w których zarządzie znajdują się zabytki nieruchome, lub które w swojej bieżącej działalności prowadzą działania informacyjne, popularyzujące lub edukacyjne w tematyce związanej z opieką nad zabytkami. Na potrzeby sprawozdania pozyskano również aktualne dane z Gmin na terenie Powiatu odnośnie gminnych programów opieki nad zabytkami.

II. Rejestr zabytków nieruchomych i ewidencja zabytków

Na terenie Powiatu Wrocławskiego znajdują się obiekty zabytkowe (zabytki nieruchome) objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych prowadzonego przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz obiekty (zabytki nieruchome oraz archeologiczne) włączone do gminnych ewidencji zabytków.

Rejestr zabytków jest formą ochrony zabytków nieruchomych i wymaga wydania stosownej decyzji. Natomiast w ewidencji zabytków mogą znajdować się zarówno zabytki wpisane do rejestru zabytków, jak i pozostałe zabytki.

W okresie sprawozdawczym decyzją Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do Rejestru zabytków na terenie Powiatu Wrocławskiego włączono 4 obiekty, tj.:

- 1) budynek dyrekcji w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług Społecznych, ul. 1 Maja 43 A, Kąty Wrocławskie;
- 2) budynek pawilonu I w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43, Kąty Wrocławskie;
- 3) budynek pawilonu II w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43 B-D, Kąty Wrocławskie;
- 4) budynek pawilonu III w zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowe Centrum Usług, ul. 1 Maja 43 E, Kąty Wrocławskie.

1. Ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami w Gminach na terenie Powiatu Wrocławskiego

Gmina	Gminna Ewidencja Zabytków	Gminny Program Opieki nad Zabytkami
Czernica	Opracowana: Zarządzenie Nr 0050.8.2021 z 18.01.2021 r.	Opracowany na lata 2021-2024
Długołęka	Opracowana: Zarządzenie Nr 358/2015 z 18.11.2015 r.	Opracowany na lata 2020-2023
Jordanów Śląski	W trakcie opracowania	W trakcie opracowania
Kąty Wrocławskie	Opracowana: Zarządzenie Nr 1628/2023 z 11.12.2023 r.	Opracowany na lata 2023-2026
Kobierzyce	Opracowana: Zarządzenie Nr RINiŚ.0050.1.31.2023 z 08.02.2023 r.	Opracowany na lata 2024-2027
Mietków	Opracowana: Zarządzenie Nr 19/2015 z 21.12.2015 r.	Brak
Siechnice	W trakcie opracowania	Brak
Sobótka	Opracowana: Zarządzenie Nr 141/2015 z 30.12.2015 r.	Brak
Żórawina	Brak	Brak

III. Realizacja Priorytetu I - Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami Powiatu Wrocławskiego

1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

- 1) Realizacja zadań własnych powiatu w kwestii rewaloryzacji i utrzymania obiektów zabytkowych nieruchomych, do których powiat ma tytuł prawny; zabezpieczenia

i utrzymania ich otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z tych obiektów w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.

Obiekt zabytkowy	Zrealizowane remonty i inwestycje obiektów zabytkowych powiatu	Finansowanie
<p>Pałac Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce</p>	<p>Prace w pałacu i otoczeniu pałacu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – adaptacja pomieszczeń na 2 pracownie szkolne w kompleksie budynków stajni; – naprawa dachu na budynku szkoły, dachu i elewacji budynku garażu ciągników i remont dachu budynku na padoku dla koni; – przebudowa wewnętrznych linii elektrycznych zasilających budynki; – remont stołówki w internacie; – prace remontowe mieszkania będącego w trwałym zarządzie szkoły; – naprawa bramy wjazdowej do szkoły; – remont i przebudowa sanitariatów w pałacu; – naprawa schodów we wschodnim skrzydle pałacu; – remont toalety we wschodnim skrzydle pałacu na I piętrze z przystosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – opracowanie dokumentacji dla prowadzonych/planowanych prac – wykonanie robót budowlanych określonych w protokołach przeglądów w okresie gwarancji lub rękojmi, związanych – z usunięciem opisanych w nich wad i usterek w okresie gwarancji, występujących w obiektach PZS 1 w podziale na 3 części dotyczące budynku ujeżdżalni, budynku pałacu i budynku CKM, budynku stajni i budynku przyległego do stajni. 	<p>Wartość: 1.094.816 zł Źródła finansowania: - środki własne Powiatu Wr. właściciela obiektu, środki unijne, dochody własne PZS 1</p>
<p>Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – adaptacja 2 sal na zajęcia socjoterapeutyczne oraz do prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego; – modernizacja kotłowni opalanej olejem opałowym na kotłownię gazową kondensacyjną (częściowa realizacja zadania, w tym: przyłączenie do sieci gazowej, dokumentacja projektowa kotłowni oraz przebudowa kotłowni – realizacja 2022-2025; – remont klatki schodowej i pracowni krawieckiej (ściany, wymiana przewodów elektrycznych, malowanie, montaż paneli); – naprawa kotła grzewczego, stolarki okiennej. 	<p>Wartość: 507.961 zł Źródła finansowania: Środki własne Powiatu Wrocławskiego, środki unijne</p>
<p>Budynek Powiatowego Zespołu Szkół Nr 3 ul. Św. Jakuba 20, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – restytucja budynku po pożarze - usuwanie zanieczyszczeń sadzy z powierzchni sufitu i ścian w piwnicy, na parterze, I i II piętrze oraz klatce schodowej oraz usuwanie zanieczyszczeń z sadzy – remont pomieszczeń po pożarze: I i II piętro, klatka schodowa i piwnica – tynki, gładzie, malowanie i inne prace remontowe – wymiana wykładzin w pomieszczeniach dydaktycznych, biurowych, obsługi, klatki schodowej oraz korytarzy na I, II i III piętrze; – naprawa instalacji elektrycznej wraz z wymianą opraw oświetleniowych w piwnicy; – wymiana drzwi i okien w pomieszczeniach piwnicznych; – remont bloku sanitarno-higienicznego na parterze. – uszczelnienie instalacji gazowej; – drobne prace hydrauliczne w budynku szkoły. 	<p>Wartość 633.027 zł Źródła finansowania: środki własne Powiatu Wrocławskiego, rezerwa subwencji oświatowej z tyt. zdarzenia losowego</p>
<p>Budynek usługowy ul. Św. Jakuba 3, 55-050 Sobótka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – remont instalacji elektrycznej; – remont rynien i przegląd dachu; – remont stolarki okiennej i drzwiowej; – malowanie pomieszczenia biurowego; – remont pomieszczeń (lokal pod wynajem, łazienka i korytarz); – remont dachu i obróbki blacharskie; – remont ogrodzenia i poddasza; – modernizacja 3 pomieszczeń gabinetów zamiejscowych Poradni. 	<p>Wartość 244.961 zł Źródła finansowania: środki własne Powiatu Wr.</p>

2) Bieżące użytkowanie i utrzymanie funkcjonalności obiektów stanowiących mienie powiatu, z poszanowaniem ich specyfiki zabytkowej.

Prace remontowe, modernizacyjne i inwestycyjne prowadzone w obiektach zabytkowych Powiatu mają na celu zapewnienie bezpiecznego użytkowania i utrzymania funkcjonalności obiektów, jak również podniesienie standardów użytkowania z poszanowaniem dla walorów zabytkowych obiektów. Ponadto prowadzone są bieżące kontrole stanu technicznego obiektów. Należą do nich m.in. przeglądy roczne czy pięcioletnie.

Prowadzone są bieżące prace pielęgnacyjne, w tym na terenie Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach w zespole zieleni zabytkowej na istniejącym drzewostanie, nasadzeń zieleni niskiej, w tym trawników. Dbano o zachowanie harmonijnej, niepodlegającej gwałtownym zmianom przestrzeni zespołu pałacowo - parkowego, stanowiącej cenną pamiątkę przeszłości. Walory zabytku są wykorzystywane w budowaniu świadomości uczniów o zabytkach.

3) Podejmowanie starań o pozyskanie środków zewnętrznych na poprawę stanu zachowania zabytków będących własnością powiatu.

W 2023 r. Powiat podjął starania o pozyskanie środków zewnętrznych z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ) na realizację zadań własnych związanych z ochroną zabytków będących w posiadaniu Powiatu. Zgłoszono **3** projekty:

Obiekt zabytkowy	Nazwa zadania	Kwota wnioskowanych środków (w zł)
W edycji 1		
Powiatowe Centrum Usług Społecznych im. św. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich	Renowacja zabytkowego budynku nr 2 w Powiatowym Centrum Usług Społecznych im. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich	490.000,00
Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka	Prace konserwatorskie i modernizacyjne przy zabytkowym obiekcie Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Sobótce	1.500.000,00
RAZEM		1.990.000,00
W edycji 2		
Pałac - Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice, ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce	Rewitalizacja układu komunikacyjnego i zagospodarowania terenu zespołu pałacowego Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach	2.450.000,00
ŁĄCZNIE		4.440.000,00

Spośród **3** zgłoszonych wniosków **1** został wybrany do dofinansowania i ostatecznie Powiat pozyskał dofinansowanie z „Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Edycja 1” dla prowadzonego Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich na zadanie: Renowacja zabytkowego budynku nr 2 w Powiatowym Centrum Usług Społecznych im. Jana Pawła II w Kątach Wrocławskich .

2. Realizowanie zadań kompetencyjnych powiatu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu

- 1) Przyjęcie przez Radę Powiatu Wrocławskiego Programu Ochrony Zabytków i okresowe monitorowanie jego realizacji.**

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 został przyjęty uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. *w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025.*

Niniejsze sprawozdanie stanowi narzędzie monitoringu realizacji Programu i sporządzone zostało z uwzględnieniem wymogów art. 87 ust. 5 Ustawy.

- 2) Podjęcie uchwały Rady Powiatu Wrocławskiego w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.**

W dniu 12 stycznia 2022 r. weszła w życie Uchwała Nr XXII/257/21 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. *w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2021 r. poz. 6260 z późn. zm.), co umożliwiło udzielanie od roku 2022 dotacji podmiotom posiadającym tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

W roku 2023 dotacje były przyznawane w oparciu o nowe zasady wypracowane na bazie doświadczeń poprzedniego naboru. Celem zmian było przede wszystkim umożliwienie przyznawania dotacji jak największej liczbie podmiotów poprzez wprowadzenie możliwości ogłoszenia dodatkowego naboru wniosków w danym roku budżetowym w sytuacji niewykorzystania zaplanowanych środków budżetowych. Zmiany dotyczyły także m.in. dookreślenia terminu na realizację zadań w celu zagwarantowania możliwości prawidłowego rozliczenia dotacji, a także wydłużenia terminu końcowego na składanie wniosków o dotacje.

Dodatkowo w roku 2023 Rada Powiatu Wrocławskiego podjęła Uchwałę Nr XXXIV/401/23 z dnia 20 grudnia 2023 r. *w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ)*, co umożliwiło udzielanie kolejnych dotacji na ochronę zabytków z wykorzystaniem również zewnętrznych źródeł finansowania.

- 3) Coroczne zabezpieczanie w budżecie powiatu środków finansowych na ochronę i opiekę nad zabytkami, w tym na zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.**

W budżecie Powiatu Wrocławskiego w latach 2022 i 2023 były zaplanowane środki finansowe na realizację szeregu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami w tym m.in. na:

- udzielanie dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz promowanie walorów turystycznych i zabytków Powiatu Wrocławskiego m.in. poprzez udzielanie dotacji na zadania publiczne realizowane w oparciu o Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571 z późn. zm.),
- utrzymanie zabytkowych obiektów nieruchomości powiatu zarówno edukacyjnych, jak i pieczy zastępczej (remonty i inwestycje).

W roku 2023 zabezpieczono również środki finansowe na realizację powyższych zadań w roku 2024.

- 4)** Wyrażanie opinii do ustalanych przez poszczególne gminy planów zagospodarowania przestrzennego.

W okresie sprawozdawczym nie wyrażano opinii.

- 5)** Ustanawianie na wniosek Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków.

Społecznego opiekuna zabytków ustanawia starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków. W okresie sprawozdawczym do Starosty Powiatu Wrocławskiego nie wpłynął wniosek o ustanowienie tej społecznej funkcji.

- 6)** Prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków.

W dniu 18 marca 2022 r. na stronie Biuletynu Informacji Publicznej w zakładce OCHRONA ZABYTKÓW utworzono Listę społecznych opiekunów zabytków. W okresie sprawozdawczym nie ustanowiono społecznego opiekuna z uwagi na brak wniosków.

- 7)** Współpraca z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W latach 2022–2023 współpraca obejmowała:

- złożenie przez Powiat Wrocławski wniosków o wydanie zaświadczeń w zakresie wpisu obiektów zabytkowych do rejestru zabytków/ewidencji zabytków dla nieruchomości, których właścicielem jest Powiat Wrocławski w związku z planowanym złożeniem wniosków o dofinansowanie w ramach naboru do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków i koniecznością spełnienia warunku ujęcia zabytku w rejestrze lub ewidencji zabytków;
- sporządzenie „Kart Ewidencyjnych Zabytku Nieruchomego Niewpisanego do Rejestru Zabytków”, stanowiących zbiór informacji o 4 obiektach wchodzących w skład zespołu Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich;

- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zawiadomienia o włączeniu do wojewódzkiej ewidencji zabytków kart ewidencyjnych dla wyżej wymienionych obiektów;
- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zaświadczeń potwierdzających, że:
 - zespół pałacowy w Krzyżowicach, gm. Kobierzyce, ul. Główna 2, 4, składający się z pałacu, pawilonu parkowego, willi pałacowej, oficyny pałacowej, spichlerza i parku pałacowego wpisane są do rejestru zabytków nr 3843/499/W decyzją z dnia 29 lipca 1981 r.,
 - budynek gospodarczy, ujeżdżalnia, dom mieszkalny, obory I i II, stodoła, dom mieszkalny przy spichlerzu i ruiny dworu położone na terenie zespołu pałacowego objęte są ochroną konserwatorską poprzez ujęcie w ewidencji zabytków;
 - 4 obiekty (budynek dyrekcji, pawilon I, II i III) wchodzące w skład zespołu budynków Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich objęte są ochroną konserwatorską poprzez ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- wydania przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 9 decyzji w zakresie ochrony zabytków, prowadzenia badań archeologicznych dotyczących przygotowania i realizacji inwestycji drogowych na drogach Powiatu Wrocławskiego. Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje również opinie i akceptuje uzgodnienia dotyczące planowanych prac remontowych;
- wzajemnego informowania o udzielonych dotacjach.

3. Współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie powiatu w celu poprawy stanu zachowania zabytków

- 1)** Wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków położonych na terenie powiatu poprzez udzielanie na wnioski zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Na realizację ww. zadań w roku 2022 Powiat przeznaczył środki w wysokości **300.000,00 zł**, a w roku 2023 – **200.000,00 zł**.

W 2022 r. w naborze wniosków o udzielenie dotacji, wpłynęło **8** wniosków, z których 1 nie spełnił wymogów formalnych i pozostał bez rozpoznania. Pozytywnie oceniono i zaopiniowano **5** wniosków. Dotacja została przyznana **5** podmiotom na łączną kwotę **224.000,00 zł**. Ostatecznie umowy o udzielenie dotacji zostały podpisane z 4 podmiotami na łączną kwotę **174.000,00 zł**. Różnica pomiędzy liczbą i wartością dotacji przyznanych i udzielonych wynikała z braku możliwości formalnych dofinansowania zadań wynikłych po stronie Beneficjentów na etapie zawierania umów o dotacje.

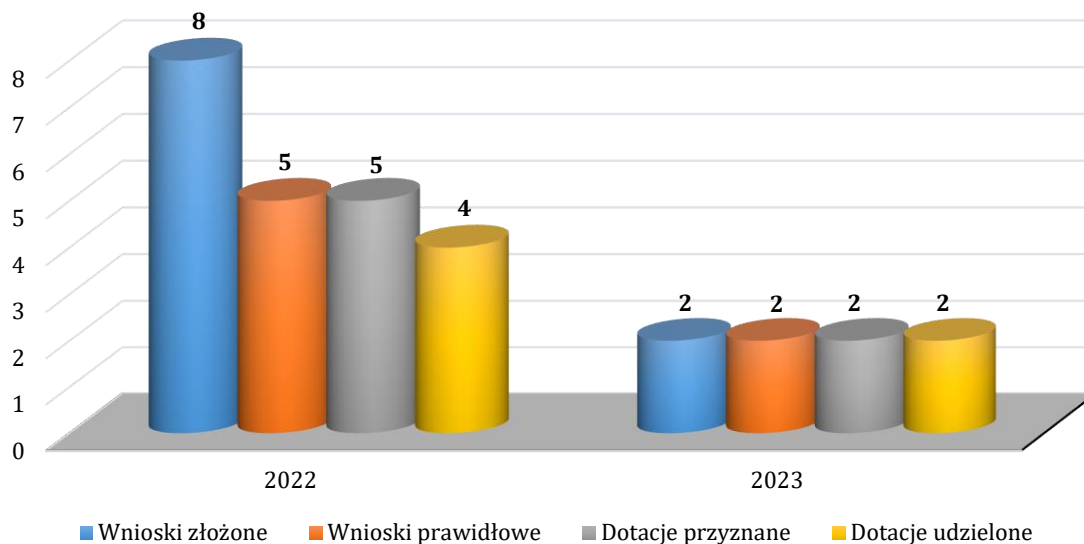
W roku 2023 w naborze wniosków wpłynęły **2** wnioski. Dotacja została przyznana **2** podmiotom na łączną kwotę **77.200,00 zł** i z podmiotami tymi zawarto stosowne umowy.

Poniżej wykaz udzielonych dotacji:

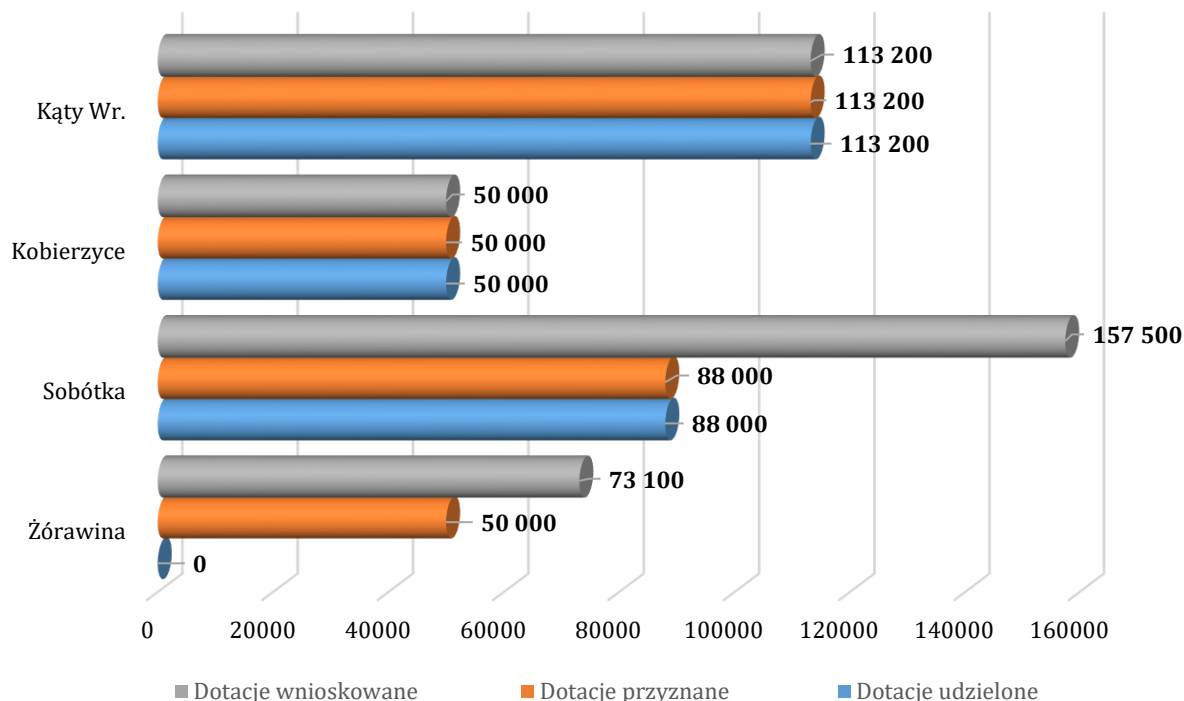
DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków udzielone w roku 2023 i 2022				
L. p.	Podmiot otrzymujący dotację	Nazwa zabytku	Nazwa zadania objętego dotacją	Przyznana dotacja (w zł)
2023 rok				
1	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Filomeny w Gniechowicach	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego p.w. św. Filomeny – Ołtarz boczny Świętej Rodziny	Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła p.w. św. Filomeny w Gniechowicach, etap V – ołtarz boczny Świętej Rodziny	36.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Ołtarz główny – neogotyck; ok. 1880 r.; firma Carla Buhla z Wrocławia; drewno snycerowane, polichromowane; złocenia; wym.: 824x573x128 cm	Konserwacja estetyczna ołtarza głównego w kościele parafialnym p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła	41.200,00
RAZEM				77.200,00
2022 rok				
1	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Filomeny	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego p.w. św. Filomeny w Gniechowicach - Ambona	Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła św. Filomeny w Gniechowicach, etap IV - ambona	36.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą	Prospekt organowy, wraz z instrumentem muzycznym, stanowiący element wyposażenia kościoła parafialnego, p.w. św. Michała Archanioła w miejscowości Tyniec nad Ślężą	Konserwacja i restauracja instrumentu organowego z końca XIX w., zbudowanego dla Kościoła Parafialnego p.w. św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą	50.000,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Kościół p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Remont konserwatorski dachów kościoła p.w. św. Stanisława – Etap 3B - odtworzenie pokrycia dachu wieży i nakrywy ścian wieży	50.000,00
4	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny	Naprawa pokrycia dachowego na kościele na górze Ślęży	38.000,00
RAZEM				174.000,00
ŁĄCZNIE				251.200,00

Powyższe środki finansowe zostały w całości wykorzystane i rozliczone.

Liczba: wniosków złożonych / prawidłowych oraz dotacji przyznanych / udzielonych na lata 2022-2023

Wartość dotacji wnioskowanych / przyznanych / udzielonych na ochronę zabytków wg Gmin w latach 2022-2023

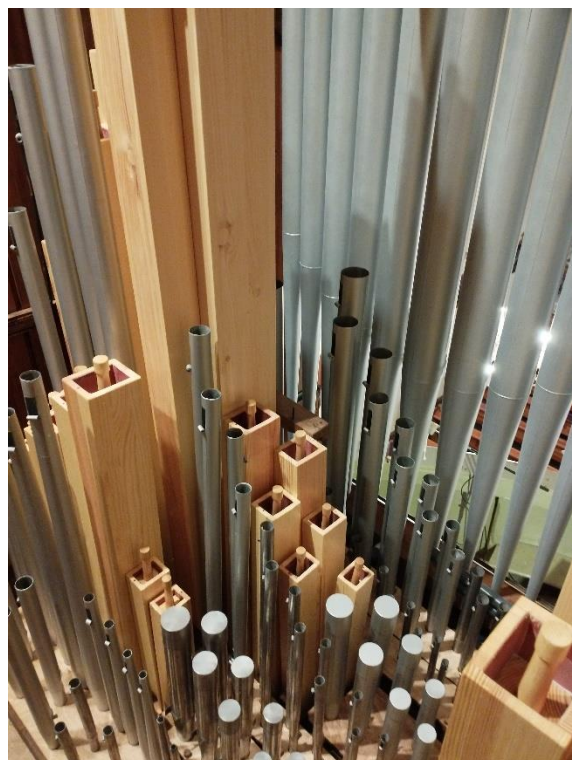

Efekty części zrealizowanych zadań z dofinansowaniem Powiatu Wrocławskiego prezentują poniższe zdjęcia pozyskane w ramach sprawozdań ze zrealizowanych zadań:

2022 r. - Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła św. Filomeny
w Gniechowicach, etap IV – ambona

2022 r. - Prace w zakresie konserwacji i restauracji instrumentu organowego z końca XIX w., zbudowanego dla Kościoła
Parafialnego pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą

2023 r. - Prace restauratorsko-konserwatorskie zabytkowego wyposażenia wnętrza kościoła p.w. św. Filomeny
w Gniechowicach, etap V – ołtarz boczny Świętej Rodziny

2023 r. - Konserwacja estetyczna ołtarza
głównego w kościele parafialnym p.w.
św. Apostołów Piotra i Pawła

Zgodnie z przyjętymi przez Radę Powiatu Wrocławskiego zasadami udzielania dotacji w roku 2023 przeprowadzono również nabór wniosków o dotacje na rok 2024. Przeznaczono na ten cel środki w wysokości **100.000,00 zł**. Wpłynęły **4** wnioski, 1 został odrzucony ze względów formalnych. Umowy z Beneficjentami będą zawierane w roku udzielania dotacji zgodnie z wykazem w poniższej tabeli:

DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przyznane na rok 2024				
L. p.	Podmiot, któremu przyznano dotację	Nazwa zabytku	Nazwa zadania objętego dotacją	Przyznana dotacja (w zł)
1	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Filomeny w Gniechowicach	Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Filomeny – Ołtarz pw. św. Dominika	Prace konserwatorsko-restauratorskie wyposażenia kościoła pw. św. Filomeny w Gniechowicach, etap VI – ołtarz pw. św. Dominika	40.000,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Obraz „Trójca Święta” – barok/neogotyck (rama), ok. 1730 r. /ok. 1890 r., warsztat śląski, firma K. Buhla z Wrocławia; olej, płótno, drewno snycerowane, złocenia, wym. ok. 170 x 125 cm	Konserwacja barokowego obrazu „Trójca Święta” z prezbiterium kościoła parafialnego pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	10.368,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku – elewacja południowa wieży	Remont konserwatorski kościoła pw. Św. Stanisława - Etap VA - elewacja południowa wieży	10.000,00
RAZEM				60.368,00

Dodatkowo w roku 2023 Powiat podjął starania o pozyskanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków ustanowionego Uchwałą Rady Ministrów nr 323/2022 z dnia 23 listopada 2022 r. zewnętrznych środków finansowych na zabytki będące w posiadaniu podmiotów innych niż Powiat. Rada Powiatu Wrocławskiego podjęła Uchwałę Nr XXXIV/401/23 z dnia 20 grudnia 2023 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ).

Zgodnie z zasadami RPOZ Edycja 2 zebrano wnioski o udzielenie dotacji od uprawnionych podmiotów z terenu Powiatu Wrocławskiego i zgłoszono do dofinansowania. Wykaz zebranych wniosków przedstawia poniższa tabela. Spośród 7 zgłoszonych wniosków 2 zostały wybrane do dofinansowania i ostatecznie Powiat pozyskał dofinansowanie z „Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Edycja 2” dla:

- Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Łozinie (pkt 3 tabeli),
- Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. św. Antoniego w Ratowicach (pkt 4 tabeli).

Zadania zgłoszone przez Powiat Wrocławski do dofinansowania w ramach RPOZ Edycja 2:

Lp.	Podmiot wnioskujący	Nazwa zadania	Kwota wnioskowanych środków (w zł)
1	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Michała Archanioła w Długołęce	Odwilgocenie murów oraz pełna konserwacja elewacji zewnętrznych wraz z detalem architektonicznym neogotyckiej kaplicy mszalnej w Kamieniu, Gmina Długołęka	499.999,00
2	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	Roboty budowlane przy kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sulistrowicach	489.020,00
3	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Łozinie	Remont blaszanego pokrycia dachów korpusu i hełmu wieży Kościoła pw. Matki Bożej Bolesnej w Łozinie. Remont pokrycia prezbiterium. Etap I	450.000,00
4	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Antoniego w Ratowicach	Remont konserwatorski elewacji kościoła parafialnego w Ratowicach: wieża kościelna, ściana północna i zachodnia I etap	400.000,00
5	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	Konserwacja neogotyckiego ołtarza Maryjnego wraz z rzeźbami w kościele parafialnym pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	400.000,00
6	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świętej Katarzynie	Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej - XIII w. - prace konserwatorskie i restauratorskie północnej i wschodniej elewacji ceglanej wieży	384.000,00
7	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Filomeny w Gniechowicach	Prace konserwatorsko-restauratorskie prospektu organowego wraz z instrumentem muzycznym (poł. XIX w.)	343.539,00
RAZEM			2.966.558,00

- 2) Zapoznavanie właścicieli obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami poprzez bieżące zamieszczanie na stronie internetowej powiatu dostępnych samorządowi informacji pozyskania zewnętrznych środków finansowych na zabezpieczenie i remont tych obiektów.

Na stronie powiatu zarówno w 2022 r., jak i w 2023 roku zamieszczano informacje dotyczące możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na zabezpieczenie i remont obiektów zabytkowych, w tym o dotacjach na ochronę zabytków i ogłoszonych naborach wniosków o udzielenie dotacji na ten cel. Informowano także o możliwości ustanowienia społecznych opiekunów zabytków.

Między innymi w dniu 9 sierpnia 2023 r. opublikowano ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Wybrane Informacje były zamieszczane kilkakrotnie.

4. Zwiększenie zdolności powiatu do efektywnej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- 1) Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami poprzez udział pracowników Starostwa Powiatowego w szkoleniach w tym zakresie.

W okresie sprawozdawczym pracownicy nie brali udziału w szkoleniach z uwagi na ich brak w przedmiotowym zakresie.

IV. Realizacja priorytetu II - Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego

1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego

- 1) Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników), poświęconych dziedzictwu kulturowemu, przyrodniczemu i historii powiatu.

Działania nakierowane na upowszechnianie i popularyzację wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Wrocławskiego poprzez wydawanie i wspieranie publikacji:

- Dodruk publikacji promującej Powiat Wrocławski „O czym szumią drzewa. Spacerkiem po Powiecie Wrocławskim” autorstwa M. Miniewicz z fotografiami Z. Sobierajskiego. Publikacja zawiera wyjątkowe opisy drzew, w które wpleciona jest mitologia grecka i słowiańska, rodzime legendy, a nawet horoskop „drzewny”. Na terenie powiatu specjalną ochroną prawną jako pomniki przyrody otoczonych zostało ponad 120 obiektów (drzew, grup drzew i alei), które można podziwiać przemierzając szlaki piesze lub rowerowe, zdobywając szczyt Ślęży czy spacerując leśnymi ścieżkami nad brzegami Bystrzycy i Odry – 31.600,00 zł (2023, 2022);
- Przewodnik promujący lokalne zasoby krajobrazowe i przyrodnicze Stowarzyszenia Podróżników TUiTAM pt. „Wędrownik po powiecie wrocławskim” - 33.051,52 zł (2023);
- „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców” Stowarzyszenia na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności Voice of Art. promującego zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze – 15.800,00 zł (2023);
- Publikacja związana z kulturą i dziedzictwem kulturalnym powiatu wrocławskiego wydana w czarnodruku i brajlu stanowiąca część projektu „Wielopokoleniowe spotkania z kulturą i sztuką” Fundacji Szansa – Jesteśmy Razem – 10.000,00 zł (2023);
- Przewodnik rowerowy ze zdjęciami części obiektów zabytkowych i mapą turystyczną powiatu wrocławskiego oraz jego opracowanie graficzne, jak również dane do aplikacji wroSIP - opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji tras wzbogacone zostały opisami atrakcji turystycznych i historią obiektów zabytkowych - przewodnik udostępniono na stronie internetowej (opracowanie i wydruk) - 73.130,00 zł (2022);

- Opracowanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM questów „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniających informacje o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, i udostępnienie w formie elektronicznej do samodzielnego wykorzystania - 9.000,00 zł (2022);
- Wydanie przez Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art” albumu będącego podsumowaniem przeprowadzonego cyklu warsztatów fotograficznych „Powiat Wrocławski w obiektywie młodzieży” – 8.000,00 zł (2022);
- Dodruk materiału promocyjnego „Piękno natury Powiatu Wrocławskiego”, autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM, z tekstem M. Miniewicz i zdjęciami Z. Sobierajskiego ukazujący piękno parków krajobrazowych, parków podworskich, licznych ścieżek przyrodniczych i niezwykłych pomników przyrody powiatu - 2.500,00 zł (2022);
- Dystrybuowano inne publikacje wydawnicze promujące Powiat Wrocławski (2023, 2022):
 - „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego” autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM – z podpowiedziami w jaki sposób i gdzie można spędzać aktywny wypoczynek w najbliższym regionie i informacjami o muzeach, wieżach widokowych i parkach;
 - „Podróż do przeszłości. Powiat Wrocławski na dawnych pocztówkach” autorstwa Stowarzyszenia TUiTAM poświęconą historii miasteczek i wsi powiatu wrocławskiego;
 - „Przewodnik rodzinny Powiatu Wrocławskiego” z licznymi fotografiami i opisami atrakcji przyrodniczo - kulturowych tj. zabytki, kaplice, kościoły, pomniki przyrody z terenu powiatu oraz legendy związane z regionem, rys historyczny.

2) Popularyzacja wybitnych postaci historycznych związanych z powiatem.

W ramach działań nakierowanych na popularyzację wiedzy o postaciach historycznych związanych z powiatem, lub z elementami popularyzacji tej wiedzy, zrealizowano:

- Udostępniano na stronie Powiatu cyklu artykułów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice” zawierających autorskie zdjęcia i teksty promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe, zabytki powiatu wrocławskiego, w tym także postaci historyczne - 40.300,00 zł (2023, 2022);
- 2 Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim - 27.000,00 zł (2023, 2022);
- Przyznano dotacje na realizację następujących zadań:
 - wydanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM „Wędrownika po powiecie wrocławskim” - 33.051,52 zł (2023),
 - wydanie przez Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności Voice of Art. „Turystycznego przewodnika po powiecie wrocławskim dla rodziców” - 15.800,00 zł (2023),
 - organizację przez Fundację Harcerską Leśni wydarzenia pn. „Harcerstwo jako forma wolontariatu w powiecie wrocławskim” upowszechniającego postać Danuty Siedzikówny „Inki” - 10.000,00 zł (2023);
- Plener Rzeźby Ludowej „Kapliczki polskie” zorganizowany przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego Leśniczówka Kamionna, podczas którego przekazano na rzecz Fundacji rzeźby Józefa Wiejackiego znajdujące się w zasobach powiatu (2023);
- Zamieszczano informacje w udostępnianych opracowaniach czy materiałach promujących potencjał turystyczny powiatu, m.in. w publikacjach: „Powiat Wrocławski - Przewodnik

rodzinny”, Przewodnik rowerowy „Powiat Wrocławski w zgodzie z naturą”, „Spacerkiem po Powiecie Wrocławskim – o czym szumią drzewa”, „Atrakcje turystyczne Powiatu Wrocławskiego”, „Powiat Wrocławski przewodnik”, „4 Pory Roku na Ślęży - skarby kultury i przyrody”, „Podróż do przeszłości. Powiat wrocławski na dawnych pocztówkach”, „Tropem naszego dziedzictwa” oraz w folderze „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego” (2023, 2022).

2. Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu

Zadanie było realizowane w dwóch przyjętych programem obszarach:

- 1) Współorganizacja i dotowanie imprez i wydarzeń kulturalnych o charakterze ponadgminnym, w szczególności zorganizowanych w obiektach zabytkowych, kultywujących tradycję i budujących tożsamość lokalną.
- 2) Organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszów, rajdów i festynów o charakterze ponadgminnym, popularyzujących poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

Współorganizowano i dotowano imprezy i wydarzenia kulturalne o charakterze ponadgminnym, w szczególności odbywające się w obiektach zabytkowych, kultywujących tradycję i budujących tożsamość lokalną. Podejmowano także działania mające na celu organizację i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszów, rajdów i festynów o charakterze ponadgminnym, popularyzujących poszanowanie dziedzictwa kulturowego. Działania te miały zarówno wymiar finansowy (udzielone dotacje), jak i bezkosztowy (w ramach pracy pracowników Starostwa realizowanej we współpracy z innymi podmiotami).

Corocznie w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Powiat zleca realizację zadań publicznych w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, a także turystyki i krajoznawstwa. Podmioty otrzymujące dotacje promują i realizują inicjatywy kulturalne oraz przedsięwzięcia artystyczne i kulturalne. Środkami publicznymi powiatu wspierane są imprezy o charakterze powiatowym mające istotne znaczenie dla kultury i tradycji Powiatu, jak również akcje promujące dziedzictwo kulturowe regionu, rozwijające zainteresowanie kulturą regionu m.in. poprzez organizację koncertów, przeglądów czy festiwali.

Zrealizowane zadania w ramach dwóch powyższych obszarów:

Zadanie	Środki finansowe (w zł)
W roku 2023 i 2022	
Organizacja wspólnie z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych warsztatów ekologicznych dla uczniów szkół podstawowych z terenu Powiatu Wrocławskiego połączonych z odwiedzeniem wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego w Rezerwacie Archeologicznym w Będkowicach i poznaniem kultury sięgającej czasów pogańskich prezentowanej przez kultowe zabytkowe rzeźby zlokalizowane w drodze na Ślężę	89.687,60

Wydarzenie społeczno-kulturalne pn. „Festiwal Muzyczny Powiatu Wrocławskiego” i „II Festiwal Muzyczny Powiatu Wrocławskiego” zorganizowane przez Stowarzyszenie Operetka Wrocławska – poszczególne koncerty i spektakle odbywały się w skansenach, zamkach, pałacach, zabytkowych świątyniach (m.in. Zamek Górka w Sobótce, Pałac Jabłonowskich w Borowej, Pałac w Krobielowicach)	76.000,00
Koncerty z cyklu „Połączeni Muzyką” organizowane przez Polskie Stowarzyszenie Animatorów Kultury „Kulturalny Koneser” przedstawiające muzykę sakralną, rozrywkową, patriotyczną oraz kolędy, odbywające się m.in. w kościele św. Andrzeja Apostoła w Bielanach Wrocławskich, kościele św. Michała Archanioła w Długołęce, kościele św. Stanisława BM w Jordanowie Śl.	55.000,00
Koncerty Stowarzyszenia Operetka Wrocławska prezentujące tradycyjne kolędy i pastorałki stanowiące polskie dziedzictwo kulturowe i odbywające się w zabytkowych kościołach powiatu (m.in. Kościół pw. Św. Jakuba w Sobótce, kościół pw. Świętej Trójcy w Żórawinie, Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Łozinie, kościół Niepokalanego Poczęcia NMP w Chrzastawie Wielkiej – „W tej kolędzie”, „Koncerty kolęd i pastorałek”, „Koncerty kolęd i pastorałek – edycja II”	30.000,00
2 Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim, których tematyka obejmowała ogólną wiedzę o warunkach przyrodniczych i walorach turystycznych, a także wiedzę na temat historii zabytków i ich ochrony. Zwieńczeniem konkursu była możliwość poznawania walorów powiatu oraz świadectwa historii wspólnej dla narodu i społeczności lokalnych w naturalnym otoczeniu poprzez wycieczkę krajoznawczo – turystyczną	27.000,00
„Regionalne tradycje związane z obchodzeniem Andrzejek oraz Świąt Bożego Narodzenia” – coroczne wydarzenia organizowane przez Stowarzyszenie Krzyś – Byś Kolorowo Żył kultywujące lokalne tradycje i obyczaje oraz budujące tożsamość lokalną	15.190,00
Pikniki edukacyjne oraz Dzień Otwartych Drzwi w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach promujące ofertę edukacyjną szkoły oraz zabytkowy zespół parkowo-pałacowy	-
W roku 2023	
Cykl audycji telewizyjnych „Powiat Wrocławski na rowerze” 6-odcinkowy program prezentujący Powiat Wrocławski widziany okiem rowerzysty, ukierunkowany na promocję zabytków, obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z pokazaniem znajdujących się przy nich tras rowerowych - emitowany na antenie TV Echo24 i na portalu YouTube	36.900,00
Cykl koncertów „Muzyczny Most ze Lwowem” Fundacji Pieśniarze prezentujących wiedzę na temat korzeni oraz wpływu kultury przedwojennego Lwowa na polskie dziedzictwo kulturalne, wzmacniający budowanie tożsamości lokalnej	12.000,00
Wielki Koncert Plenerowy „Dla Niepodległej” w ramach cyklu „Lato z muzyką w Dolnośląskiej Perle Manieryzmu – Koncerty Powiatu Wrocławskiego” na wyspie koło kościoła pw. Świętej Trójcy w Żórawinie	10.000,00
Spektakle operowe i operetkowe w ramach projektu „Operetka dla wszystkich” Stowarzyszenia Operetka Wrocławska, prezentujących najważniejsze utwory dziedzictwa operetki Wrocławskiej, odbywające się w zabytkowych obiektach powiatu – w Parku Dworskim w Godziszowej	10.000,00
Projekt „Wielopokoleniowe spotkania z kulturą i sztuką” Fundacji Szansa – jesteśmy Razem propagujący dziedzictwo kulturowe i historyczne Powiatu Wrocławskiego wśród osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza osób niewidomych i słabowidzących), budujący i wzmacniający poczucie wspólnoty i tożsamości lokalnej	10.000,00
„Kapsuła czasu – piknik rodzinny” zorganizowany przy zabytkowej leśniczówce w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	8.000,00
XI Spotkanie Miłośników Ziemi Wołyńskiej i Kresów Wschodnich: „Funkcjonariusze Policji Państwowej II RP” zorganizowane przez Towarzystwo Miłośników Kultury Kresowej. Część uroczystości odbyła się w kościele z XIV w. w Świątnikach	5.000,00
Koncert kolęd organizowany przez Parafię Rzymskokatolicką w Żórawinie w plenerze przy Kościele Świętej Trójcy zaliczanym do zabytków rangi europejskiej	1.000,00
Powiatowe obchody Święta Odzyskania Niepodległości w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Sobótce	-
Spotkanie plenerowe pt. „Biesiadna Potańcówka” zorganizowane przez Powiatowy Klub Seniora na terenie kompleksu budynków zabytkowych Powiatowego Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich	-

Współorganizacja Dożynek Powiatowo – Gminnych z Gminą Jordanów Śląski kultywujących tradycje i obyczaje, prezentacja stoiska wystawienniczego, dystrybucja publikacji i materiałów promocyjnych, współprowadzenie wydarzenia, wsparcie medialne i kampania promocyjna	-
„Lato z Muzyką w Dolnośląskiej Perle Manieryzmu. Koncerty Powiatu Wrocławskiego” – organizowane w Żórawinie przy kościele parafialnym pw. Świętej Trójcy	-
Plener malarski w technikach wodnych organizowany przez Fundację Sopra Art w Kościele św. Trójcy (Perle Manieryzmu) w Żórawinie	-
Plener Rzeźby Ludowej „Kapliczki polskie” zorganizowany przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego Leśniczówka Kamionna wraz z przekazaniem na rzecz Fundacji rzeźb Józefa Wiejackiego będących w zasobach powiatu	-
W roku 2022	
„Wędrownik po powiecie wrocławskim - warsztaty edukacyjne (edycja II)” zorganizowane przez Stowarzyszenia podróżników „TUiTAM”	10.000,00
„Nieodkryty powiat wrocławski” konkurs edukacyjny zorganizowany przez Fundację Fucco – polegający na odtworzeniu w formie rzeczywistości rozszerzonej (nałożeniu wirtualnych obiektów na rzeczywisty obraz widziany okiem kamery, np. smartfona) ciekawych, często zapomnianych miejsc z powiatu wrocławskiego, obiektów zabytkowych dołączonych do gry terenowej	10.000,00
Konkurs Stowarzyszenia Ochrony Konsumentów Aquila „Poznaj powiat i rozwiąż zagadkę - stworzenie wirtualnego escape roomu”	10.000,00
Koncert patriotyczny „Wrzesień 1938. Czas Wojny – Czas Honoru” na wyspie przy kościele pw. Świętej Trójcy - Dolnośląskiej Perle Manieryzmu	9.000,00
„Razem poznajemy historię, tradycję i kulturę – edycja druga” – wycieczki zorganizowane przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Kąckiej do Sośnicy, Osady w Będkowicach i pałacu w Krobielowicach, połączone z warsztatami słowiańskimi, podczas których uczestnicy zapoznali się z dawnymi tradycjami i kuchnią oraz poszerzyli wiedzę o lokalnej historii	6.810,00
Wydarzenie upamiętniające jubileusz 60-lecia Koła Gospodyń Wiejskich w Chrzastawie Wielkiej „Tradycja i Tożsamość” propagujące lokalne tradycje i wzmacniające tożsamość lokalną	4.000,00
Poświęcenie Kapliczki Św. Huberta w trakcie Pikniku Przyrodniczo – Edukacyjnego w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	3.000,00
Piknik rodzinny „Jesień u Słowian” zorganizowany przy zabytkowej leśniczówce w Kamionnej w Kątach Wrocławskich	1.000,00
XX Jubileuszowe Łozińskie Spotkania Maryjne – wydarzenie związane z obchodami odpustu przy Sanktuarium pw. Matki Boskiej Bolesnej w Łozinie, tematyka świętowania (występy, wystawy, kuchnia) związane są z kultywowaniem tradycji i historii mieszkańców Tuligłówn – repatriantów przesiedlonych do Łoziny i okolicznych wiosek, dofinansowano konkurs Łozina Foto, którego tematem była „Rodzina”	500,00
Koncert Pieśni Patriotycznych w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jaksonowie	-
Konkurs internetowy zorganizowany przez Stowarzyszenie Ochrony Konsumentów Aquilla pn. „Zagraj i odkryj tajemnice powiatu wrocławskiego”	-
Obchody 70-lecia istnienia Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Sobótce, którego siedziba mieści się z zabytkowym wnętrzu byłego Domu Zakonnego św. Ignacego	-

3) Propagowanie dobrych praktyk konserwatorskich.

W Raportach o Stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2022 i 2023 dostępnych na stronie internetowej powiatu oraz w Biuletynie informacji Publicznej, zamieszczono wykaz zabytków nieruchomych stanowiących własność Powiatu Wrocławskiego wraz z bliższymi informacjami na temat tych zabytków oraz o zrealizowanych i planowanych pracach w kierunku poprawy stanu technicznego zabytków.

3. Wpieranie rozwoju turystyki

1) Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz rozwoju turystyki w powiecie.

W okresie sprawozdawczym współpracowano z różnymi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju turystyki w powiecie, w tym:

- w ramach Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej;
- z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych przy okazji, m.in. organizacji warsztatów ekologicznych i konkursu „Przyroda wokół nas”;
- z Klubem Biegacza - Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce współpracował przy organizacji półmaratonu i innych biegów masowych, w tym biegu rodzinnego „Rodzic i ja”;
- współpracowano z organizacjami pozarządowymi w ramach współorganizacji konkursów, warsztatów i innych wydarzeń promujących Powiat Wrocławski, w tym w ramach udzielanych dotacji:
 - Fundacja Aktywni Ślężanie - „Pierwsza pomoc przedmedyczna wraz z bezpiecznym zachowaniem nad wodą” - pokazy udzielania pierwszej pomocy oraz pokazy bezpiecznego zachowania się nad wodą wraz z zawodami – 20.000,00 zł (2023, 2022);
 - Stowarzyszenie Podróżników „TUiTAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim” wydawnictwo promujące zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze - 33.051,52 zł (2023);
 - Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art.” – „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców” - przewodnik promujący zasoby m.in. krajobrazowe i przyrodnicze - 15.800,00 zł (2023);
 - Stowarzyszenie podróżników „TUITAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim - warsztaty edukacyjne (edycja II)” – 10.000,00 zł (2022);
 - Fundacja Fucco konkurs - „Nieodkryty powiat wrocławski” – 10.000,00 zł (2022);
 - Stowarzyszenie Ochrony Konsumentów Aquila - „Poznaj powiat i rozwiąż zagadkę - stworzenie wirtualnego escape roomu” – 10.000,00 zł (2022);
 - Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM - „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” – questy do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniające wiedzę o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, udostępnione w formie elektronicznej do samodzielnego wykorzystania – 9.000,00 zł (2022).

2) Zamieszczanie na stronie internetowej powiatu informacji o walorach turystycznych powiatu.

Na stronie internetowej powiatu zamieszczane były informacje o walorach turystycznych powiatu. Prowadzona jest zakładka TURYSTYKA, gdzie znajduje się m.in. ranking obiektów turystycznych powiatu oraz biblioteczka powiatu.

W latach 2022 – 2023 udostępniano także informacje dotyczące:

- przewodnika rowerowego ze zdjęciami i mapą turystyczną Powiatu Wrocławskiego oraz jego opracowania graficznego i przygotowania danych do aplikacji wroSIP. Przewodnik zawiera opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji trasy wzbogacone zostały ciekawymi

- opisami atrakcji turystycznych, historią obiektów zabytkowych wraz ze zdjęciami niektórych miejsc. Przewodnik znajduje się na stronie Powiatu Wrocławskiego;
- kontynuacji cyklu w formie autorskich zdjęć i tekstów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice”, na który składają się teksty autorskie promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe i zabytki powiatu wrocławskiego;
 - walorów turystycznych równoległe do podejmowanych działań. Na bieżąco prowadzona była polityka informacyjno-promocyjna na stronie www i w mediach społecznościowych Powiatu Wrocławskiego oraz w mediach tradycyjnych (prasa, radio, telewizja). Powstały artykuły udokumentowane zdjęciami, dotyczące poszczególnych wydarzeń odbywających się na terenie powiatu.

3) Promowanie istniejących szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

- Kładziono nacisk na promowanie turystyki rowerowej w mediach tradycyjnych, społecznościowych oraz na stronie internetowej Powiatu Wrocławskiego. Równoległe na bieżąco publikowano informacje dotyczące tej tematyki. Powstawały artykuły dotyczące zarówno samych tras, jak i promujące poszczególne elementy i ich walory turystyczne w tym:
- W ramach opracowanego i wydanego przewodnika rowerowego zawierającego zdjęcia i mapę turystyczną powiatu. Znajdują się w nim opracowane trasy, przedstawione atrakcje turystyczne ze zdjęciami części obiektów zabytkowych, historia odwiedzanych miejsc i obiektów zabytkowych, opracowano również formę graficzną w tym dane do aplikacji wroSIP - opracowanie tras rowerowych, które oprócz propozycji tras wzbogacone zostały opisami atrakcji turystycznych i historią obiektów zabytkowych - przewodnik udostępniono na stronie internetowej (opracowanie i wydruk) - 73.130,00 zł (2022);
- W ramach „Wędrownika po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobowości, tajemnice”, promującego walory turystyczne i dziedzictwo kulturowe powiatu;
- Upowszechniano wiedzę o dziedzictwie kulturowym powiatu w tym szlakach turystycznych i ścieżkach rowerowych przy okazji kampanii promującej turystykę rowerową. Elementami kampanii były:
 - mapa rowerowa – opracowana w uzupełnieniu do przewodnika rowerowego mapa rowerowa zawierająca nie tylko standardowe elementy tj. trasy rowerowe, oznakowanie szlaków rowerowych, pieszych, konnych i ścieżek dydaktycznych, tras na koronie wału, w parku i lesie, aktualną sieć dróg, sieć wodną czy stacje i linie kolejowe, ale również informacje turystyczne dot. skonsolidowanej wiedzy o zabytkach powiatu, miejscach wartych odwiedzenia, pomnikach, muzeach itp.;
 - fanpage pn. „Powiat Wrocławski na rowerze i nie tylko”, w którym każdorazowo przy okazji opisu trasy wspomniane były możliwe do odwiedzenia zabytki m.in. obiekty sakralne, dworki, pałace czy skanseny. Dodawane zdjęcia przedstawiały nie tylko drogę przejazdu, ale również zasoby krajobrazowe i przyrodnicze. W postach opisano ciekawostki związane z daną trasą - 9.000,00 zł;
- Cykl audycji telewizyjnych „Powiat Wrocławski na rowerze” 6-odcinkowy program prezentujący Powiat Wrocławski widziany okiem rowerzysty, ukierunkowany na promocję zabytków, obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z pokazaniem znajdujących się przy nich tras rowerowych - emitowany na antenie TV Echo24 i na portalu YouTube - 36.900,00 zł (2023);

- Przygotowanie przez Stowarzyszenie Podróżników TUiTAM questów „Sekrety i tajemnice, czyli odkrywca na tropie” do przeprowadzenia gier terenowych, upowszechniających informacje o zabytkach, historii i ciekawych obiektach przyrodniczych Powiatu Wrocławskiego, opublikowanych w formie PDF – 9.000,00 zł (2022);
- Prezentacja szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych w ramach współpracy zagranicznej Powiatu Wrocławskiego podczas wizyt delegacji zagranicznych w Powiecie i zwiedzania lokalnych atrakcji turystycznych - wizyty z Kazachstanu, delegacji Rejonu Sarneńskiego z Ukrainy oraz delegacji europejskiej Wspólnoty Alzacji z Francji. Promowano je także podczas spotkań odbywających się za granicą, w kraju partnerskim – w trakcie udziału delegacji Powiatu Wrocławskiego w Kiermaszu Bożonarodzeniowym w Ensisheim we Francji - na stoisku Powiatu rozprowadzono materiały promujące potencjał kulturowy i turystyczny powiatu, w tym również zabytki (2023, 2022).

4) Uwzględnianie informacji o zabytkach w produktach turystycznych powiatu.

W okresie sprawozdawczym wydano wiele produktów, w których uwzględniano informacje o zabytkach znajdujących się w granicach administracyjnych powiatu wrocławskiego. Należą do nich publikacje wydawnicze promujące Powiat Wrocławski, w tym m.in.: „Atrakcje Powiatu Wrocławskiego”, „Przewodnik rodzinny Powiatu Wrocławskiego”, „O czym szumią drzewa. Spacerkiem po powiecie”, „Podróż do przeszłości. Powiat Wrocławski na dawnych pocztówkach”, „Piękno natury Powiatu Wrocławskiego.

Ciekawe informacje są także zamieszczone w wykonanym przewodniku rowerowym, w którym przedstawiona jest historia obiektów zabytkowych wraz ze zdjęciami obiektów zabytkowych. Jest to skonsolidowana wiedza o zabytkach powiatu wrocławskiego, miejscach wartych odwiedzenia, pomnikach, muzeach itp.

W ramach realizacji zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym drukowano publikacje zawierające informacje na temat dziedzictwa kulturowego Powiatu Wrocławskiego: Stowarzyszenie Podróżników „TUiTAM” - „Wędrownik po powiecie wrocławskim – wydawnictwo” - przewodnik promujący zasoby powiatu m.in. krajobrazowe i przyrodnicze; Stowarzyszenie na rzecz wspierania twórczości i promocji aktywności „Voice of Art.” - „Turystyczny przewodnik po powiecie wrocławskim dla rodziców”.

4. Wykorzystanie nowoczesnych technologii do popularyzacji i promocji wiedzy o dziedzictwie kulturowym

1) Rozbudowanie strony internetowej powiatu o treści związane z zabytkami powiatu.

W okresie sprawozdawczym strona internetowa powiatu była na bieżąco rozbudowywana o treści związane z zabytkami powiatu. W ramach tych działań m.in.

- Utworzono zakładkę OCHRONA ZABYTKÓW, w której zamieszczano m.in. informacje o naborach wniosków o udzielenie dotacji na zabytki,
- Udostępniono „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025”;

- Udostępniano wiadomości na temat działań podejmowanych w zakresie renowacji, rewitalizacji, remontów zabytków przy okazji ciekawostek w formie autorskich zdjęć i tekstów w ramach cyklu artykułów pn. „Wędrownik po powiecie wrocławskim – fakty, mity, osobliwości, tajemnice”. Składają się na niego autorskie zdjęcia i teksty promujące walory turystyczne, dziedzictwo kulturowe i zabytki powiatu wrocławskiego – 40.300,00 zł;
 - Zamieszczano informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu i tradycjach obchodzonych przez lokalną społeczność - informowano o organizowanych konkursach obejmujących swoją tematyką obszar dziedzictwa kulturowego, w tym:
 - Wieniec dożynkowy - kolejne edycje konkursu na „Najpiękniejszy, Tradycyjny Wieniec Dożynkowy Powiatu Wrocławskiego”,
 - „Konkursy na najpiękniejszą ozdobę bożonarodzeniową” – upowszechniające tradycje związane z obrzędami Świąt Bożego Narodzenia oraz promujące twórczość artystyczną i aktywność społeczną mieszkańców powiatu wrocławskiego,
 - Konkursy Wiedzy o Powiecie Wrocławskim, których zakres tematyczny objął oprócz ogólnej wiedzy na temat warunków przyrodniczych, walorów turystycznych, także historię oraz upowszechnienie wiedzy na temat zabytków i ich ochrony,
 - Rozpowszechniano informacje zewnętrzne przekazywane przez inne podmioty, np. odnośnie konkursu dla Kół Gospodyń Wiejskich w ramach Festiwalu Polska od Kuchni, Konkurs „Polska wieś – dziedzictwo i przyszłość” czy Wojewódzki Finał Konkursu „Poznajemy Krajobrazowe Polski”,
 - Kontynuowano w internetowym serwisie mapowym wroSIP (serwis.wrosip.pl) prezentację informacji o obiektach zabytkowych zlokalizowanych na terenie Powiatu pozyskanych w latach wcześniejszych w ramach projektu unijnego pn. „Rozbudowa Systemu Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego wroSIP – komponent turystyka i kultura”. Ogólnodostępny moduł Kultura i zabytki zawiera około 2 700 zaprezentowanych obiektów zabytkowych i umożliwia wgląd do informacji o tych obiektach (opisy, zdjęcia, automatycznie generowane karty zabytków, zbiorcze raporty tabelaryczne, wyświetlanie obiektów w odniesieniu do innych danych przestrzennych, np. działek ewidencyjnych i ortofotomap).
- 2)** Zamieszczenie na stronie internetowej powiatu Programu Ochrony Zabytków Powiatu Wrocławskiego.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022-2025 przyjęty Uchwałą Nr XXV/292/22 Rady Powiatu Wrocławskiego z dnia 14 czerwca 2022 r. zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej (15 czerwca 2022 r.) oraz na stronie internetowej powiatu w dedykowanej zakładce OCHRONA ZABYTKÓW (21 czerwca 2022 r.).

- 3)** Promocja na stronie internetowej powiatu dobrych praktyk w zakresie działań renowacyjnych, rewitalizacyjnych, remontowych zabytków.

W Raportach o Stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2022 i 2023 dostępnych na stronie internetowej powiatu zamieszczono wykaz zabytków nieruchomych stanowiących własność Powiatu Wrocławskiego wraz z bliższymi informacjami na temat tych zabytków oraz o zrealizowanych i planowanych pracach w kierunku poprawy stanu technicznego zabytków.

- 4) Zamieszczanie na stronie internetowej powiatu informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu.

Informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu, jak również o przyznanych dotacjach czy działaniach podejmowanych na rzecz ochrony zabytków na bieżąco zamieszczano na stronie internetowej Powiatu Wrocławskiego w Aktualnościach oraz w zakładce OCHRONA ZABYTKÓW, a także w Biuletynie Informacji Publicznej (szerzej str. 23-24).

V. Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz opieki i ochrony zabytków

- 1) Wymiana informacji na temat udzielonych przez podmioty publiczne dotacji na zabytki.

Zgodnie z wymogami art. 82 Ustawy podmioty publiczne udzielające dotacji na zabytki zobowiązane są do wzajemnego informowania się o udzielonych dotacjach. Ma to zasadnicze znaczenie z punktu widzenia dbałości o finanse publiczne w tym eliminowania sytuacji podwójnego finansowania zadań. Powiat o udzielonych dotacjach informował Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Dolnośląski Urząd Wojewódzki oraz urzędy gmin, na terenie których znajdują się zabytki objęte dotacją powiatu.

Wykaz otrzymanych przez Powiat w okresie sprawozdawczym informacji o dotacjach udzielonych przez inne podmioty publiczne na rzecz poprawy stanu zabytków na terenie Powiatu przedstawia poniższa tabela:

DOTACJE CELOWE UDZIELONE PRZEZ INNE PODMIOTY PUBLICZNE na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach znajdujących się na terenie Powiatu Wrocławskiego				
L. p.	Podmiot otrzymujący dotację	Nazwa zadania objętego dotacją	Podmiot udzielający dotacji	Udzielona dotacja (w zł)
2022 rok				
1	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świętej Katarzynie	Święta Katarzyna, kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej (XIII w.): remont południowej i zachodniej elewacji wieży wraz z remontem stolarki okiennej	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	345.500,00
2	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starym Zamku	Odtworzenie pokrycia dachu wieży kościoła parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	300.000,00
3	ECOINWEST Sp. z o. o.	Sobótka – Górka, Poaugustiański zespół rezydencjalno-klasztorny (XII w.): prace konstrukcyjne i budowlano-konserwatorskie romańskiej kaplicy	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	290.000,00

Sprawozdanie z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025” za rok 2022 i 2023

4	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Łozinie	Konserwacja ambony z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	250.000,00
5	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Żórawinie	Renowacja elewacji manierystycznego kościoła św. Trójcy w Żórawinie etap II	Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	242.000,00
6	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Wawrzeńcicach	Remont kościoła filialnego pw. św. Jakuba w Ujowie – etap III i IV – część 2	Urząd Gminy Mietków	138.775,00
7	ECOINVEST Sp. z o. o.	Stabilizacja konstrukcyjna ściany północnej i wschodniej skrzydła wschodniego zamku w Sobótce Górcze	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu	40.000,00
8	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Imbramowicach	Etap V – Remont elewacji południowej z kruchtą (bez 4 szt. epitafiów) kościoła św. Barbary w Borzygniewie	Urząd Gminy Mietków	15.030,63
RAZEM				1.621.305,63
2023 rok				
1	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Żórawinie	Żórawina, kościół pw. Św. Trójcy (XVI-XVII): Renowacja elewacji kościoła – etap III	Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	150.000,00
ŁĄCZNIE				1.771.305,63

2) Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z Funduszy Unii Europejskiej.

W okresie sprawozdawczym Powiat realizował zadania własne w obszarze opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem środków finansowych pozyskanych z Funduszy Unii Europejskiej – z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego RPO WD 2014-2020. Wykaz w poniższej tabeli:

Obiekt zabytkowy	Nazwa projektu	Wartość projektu (w zł)	Kwota wydatkowanych środków na poprawę stanu zabytku (w zł)
Pałac - Powiatowy Zespół Szkół Nr 1, Krzyżowice, ul. Główna 2, 55-040 Kobierzyce	Czas na Krzyżowice – poprawa warunków nauczania dla uczniów i nauczycieli PZS 1 w Krzyżowicach	1.762.302,00	287.116,00
Były Dom Zakonny św. Ignacego - obecnie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Słoneczna 31, 55-050 Sobótka	Dobry początek	246.925,00	68.880,00
RAZEM			355.996,00

1. Projekt pn. „Czas na Krzyżowice - Poprawa warunków nauczania w PZS 1 w Krzyżowicach” - przeprowadzono prace w budynku:

- stajni - adaptację pomieszczenia dla pracowni prosektorium;
 - przyległym do stajni: utworzenie pracowni groomera poprzez przebudowę pomieszczenia socjalnego z przeznaczeniem na pracownię.
- W efekcie powstały nowe pracownie wyposażone w nowoczesne narzędzia umożliwiające dostosowanie programu nauczania do wymogów rynku pracy i oczekiwań odbiorców.
2. Projekt pn. „Dobry początek” – wykonano prace w budynku ośrodka poprzez remont i adaptację 2 sal na zajęcia socjoterapeutyczne z zakresu poprawiania funkcjonowania uczestników w obszarze relacji interpersonalnych w rodzinie i otoczeniu oraz do prowadzenia zajęć doradztwa zawodowego.

VI. PODSUMOWANIE

Niniejsze sprawozdanie z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrocławskiego na lata 2022 – 2025” jest sprawozdaniem częściowym obejmującym okres 2 lat objętych Programem tj. rok 2022 i 2023. Wypełnia wymóg Ustawy w tym zakresie. Uwzględnia szereg spraw i zagadnień dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podejmowane przez Powiat, a wskazane w treści niniejszego sprawozdania, liczne i zróżnicowane działania finansowe, a także bezkosztowe, promocyjne, edukacyjne, a także te o charakterze informacyjnym, gwarantują efekt w postaci wzrostu zainteresowania kulturą regionu, a same obiekty zabytkowe, poprzez działania na rzecz poprawy ich stanu technicznego i wizualnego, tym lepiej będą dawały widoczne świadectwo bogatej historii Powiatu Wrocławskiego.

Przedstawione w sprawozdaniu działania na rzecz zabytków są świadectwem świadomego podejścia władz powiatu do lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego i poszanowania jego znaczenia.

W okresie sprawozdawczym realizowane były wszystkie zadania wpisane w Program z wyjątkiem tych, które nie były podejmowane z uwagi na brak wniosku (dotyczy opiniowania gminnych planów zagospodarowania przestrzennego – brak wniosków gmin i ustanawiania społecznych opiekunów zabytków – brak wniosku Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków) czy z uwagi na brak szkoleń w obszarze objętym Programem (dotyczy zadania - tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami poprzez udział pracowników Starostwa Powiatowego w szkoleniach w tym zakresie).

Realizowano również zadania nakierowane na ochronę i opiekę nad zabytkami wykraczające poza ramy przyjęte Programem w tym np. pozyskiwano środki finansowe nie tylko w ramach funduszy Unii Europejskiej (zadanie ujęte w Programie), ale również wykorzystano pojawiające się nowe możliwości pozyskania środków finansowych z programów rządowych.

Zgodnie z wymogami Ustawy sprawozdanie końcowe z realizacji Programu zostanie przedstawione po okresie jego obowiązywania, tj. po roku 2025.